

Koalicija s hipotekami

Različni pogledi na družbenopolitična vprašanja ter „bremena preteklosti“ že od vsega začetka otežkočajo odnose med SPÖ in FPÖ

S torkovo prisego nove zvezne vlade, ki se bo prihodnji teden prvič predstavila tudi parlamentu, se v avstrijskem političnem življenju brez dvoma začne novo obdobje. Ne samo, da je zdaj 17 let vlada ena sama stranka; novost pomeni predvsem tudi dejstvo, da so prvič na vladi udeleženi svobodnjaki, stranka, ki v določeni meri — upravičeno ali neupravičeno — velja za zbirališče nekdanjih nacistov in novih nacionalistov; stranka, katere vodilni predstavniki še vedno niso čutili potrebe, da bi se nedvoumno opredelili in izjavili o svojem odnosu do neodvisne in samostojne Avstrije, marveč so se in se še priznavajo k širši skupnosti nemškega naroda.

V tem pogledu nova koalicijska vlada nedvomno predstavlja novost

in vse kaže, da s to novostjo še nihče ne ve prav kaj početi. Še vse preveč neznank je namreč okoli zavezništva SPÖ-FPÖ, ki je bilo sicer v presenetljivo kratkem času skovano, vendar so ostala mnoga važna vprašanja nedogovorjena. Tako bo treba rešitve iskati šele sproti, tudi ob tveganju, da se stvari na vsem lepem tako zapletejo, da ne bo najti izhoda. Koalicijska partnerja sta se tega očitno tudi zavedala, zato sta v načelni dogovor sprejela posebno določilo, da mora v primeru nepremostljivih nesoglasij priti do predčasne razpisa novih volitev.

Take težave se prav lahko pojavijo v enem ali drugem družbenopolitičnem vprašanju, saj se stranki in tozadevnih stališčih precej razlikujeta; isto velja zlasti tudi za go-

spodarska področja. Pri sestavljanju koalicijskega pakta so se zavestno izogibali jasnim in nedvoumnim formulacijam, tako da bodo stvari postale bolj znane šele prihodnji teden, ko bo kancler Sino-watz v svoji vladni izjavi predstavil program novega kabineta. Tedaj bo javnost tudi izvedela, koliko in v kakšni obliki je ena in druga stranka uspela prodreti s svojimi pogledi in stališči, ki jih je prej zastopala v volilnem boju — oziroma kako daleč sta morali druga drugi popustiti in pristati na kompromise.

Socialistično-svobodnjaško zavezništvo pa poleg omenjenih razlik slej ko prej bremeni seveda tudi hipoteka, ki jo pomeni „preteklost“ FPÖ oziroma posameznih njenih predstavnikov. Takoimenovana „zadeva Peter“ je bila sicer urejena s tem, da se je Peter odpovedal svoji kandidaturi za položaj tretjega predsednika parlamenta — toda namesto njega je bil izvoljen predstavnik FPÖ Stix, o katerem je slišati, da njegovo priznavanje k avstrijski samostojnosti in njegovo mnenje o nacistični preteklosti prav tako ni povsem nedvoumno. Da niti ne govorimo o novem pravosodnem ministru Ofnerju, ki ga splošno opisujejo kot človeka, ki je baje najtesneje povezan z raznimi nacionalističnimi in celo neonacističnimi skupinami; ali o novem državnem tajniku Ferrari-Brunnenfeldu, ki ga celo v sami FPÖ uvrščajo na desno krilo.

Torej je imel novi kancler Sinowatz vzrokov dovolj, ko je ob prevzemu oblasti dejal, da čakajo vlado težke naloge.

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV

vabi na

odkritje spomenika

padlim partizanom na Šentjanških Rutah
ki bo v nedeljo 5. junija 1983 ob 14. uri.

Na Šentjanških Rutah so bili 10. novembra 1944 pobiti in sežgani partizani Egidij Hafner iz Šentjanških Rut, Miha Brumnik iz Obirske in Rezika Malle iz Šentjanža; že 30. oktobra 1944 pa je na Šentjanških Rutah padel partizan Janez Wester.

Z udeležbo na prireditvi, ki jo bo popestril kulturni spored, se bomo oddolžili padlim borcem na Šentjanških Rutah, preko njih pa bo hvaležen spomin veljal vsem ogromnim žrtvam, ki smo jih koroški Slovenci doprinesli v boju proti fašizmu.

Odbor

JUŽNI TIROLCI IN DOMOVINA:

Italija samo za 10 odstotkov?

Kakor smo pisali že v eni zadnjih števil našega lista, postaja na Južnem Tirolskem spet „moderna“ zadeva po samoodločbi, z drugimi besedami torej želja po odcepitvi od Italije ter združitvi s severno Tirolsko in s tem z Avstrijo, medtem ko nekateri vidijo „rešitev“ v svobodni deželi Južni Tirolski ali kar v združitvi z Bavarsko. Tozadevno razpoloženje med južnimi Tirolci zrcalijo tudi številke, ki jih je s posebno anketo zbral neki južnotirolski list in jih je bilo na dolgo in široko komentirane zaslediti v zadnjem času v vsem avstrijskem tisku.

Po teh podatkih si menda 85 % južnih Tirolcev želi samoodločbo, vendar jih le kakih 49 % tudi veruje, da bi bila samoodločba — ob ustrezni prizadevnosti in „pripravljenosti na žrtve“ — dejansko uresničljiva. Od omenjenih 85 % se jih je 37 % izreklo za „vrnitev“ k Avstriji, medtem ko se jih je 48 % opredelilo za svobodno deželo Južno Tirolsko. Prav tako zanimivi so tudi podatki, ki govorijo o domovinski zvestobi južnih Tirolcev: za 64 % je domovina slej ko prej Avstrija in le 10 % se jih priznava k Italiji kot domovini! (Goto-vo si ni težko predstavljati razburjenja in morda še hujših posledic, če bi kdaj s podobnimi dokazi domovinske zvestobe postregli koroški Slovenci ali gradiščanski Hrvati.)

Podatki vsekakor kažejo značilno sliko domovinskega razpoloženja južnih Tirolcev in je v tej luči treba gledati tudi položaj, v katerem se je znašel južnotirolski deželni glavar Magnago s svojo SVP. Štiri tedne pred državnoborskimi volitvami, ki bodo 26. junija, se namreč nahaja v neprijetni dilemi, ko mora na eni strani kot predsednik vladne stranke vsaj na zunaj ohraniti videz lojalnosti do italijanske države, na drugi strani pa se mora zavarovati tudi pred tistimi silami, ki so zahtevno po samoodločbi razglasile kot volilno geslo. In za nameček — ker v tretje gre rado — ima težave še z Ladinci, ki bi se želeli na samostojne noge postaviti ne le napram državi, temveč tudi napram večinski SVP, ki se je le že malo preveč navadila biti jim varuh.

Z razvojem na Južnem Tirolskem, ki ga v najnovejši dobi zaostruje razmah skrajnežev okoli tamkajšnje „domovinske zveze“ (Südtiroler Heimatbund), pa bo v zelo dobljudnem času konfrontirana tudi nova avstrijska vlada, zlasti njen novi zunanji minister Lanc, ki se bo moral razjasniti, kako si zamišlja ohranitev ravnotežja med politiko dobrega sosedsstva z Italijo na eni ter vlogo zaščitnika južnih Tirolcev na drugi strani.

Sestava nove zvezne vlade

Nova zvezna vlada, ki jo sestavljata SPÖ in FPÖ, šteje 15 ministrov in ima poleg tega še 8 državnih tajnikov; od tega imajo socialisti 12 članov vlade in 5 državnih tajnikov, svobodnjaki pa 3 ministre in 3 državne tajnike.

Socialistični člani nove vlade so: zvezni kancler dr. Fred Sinowatz, zunanji minister Erwin Lanc (doslej notranji minister), minister za gradnjo Karl Sekanina (že doslej na tem položaju), finančni minister dr. Herbert Salcher (kot doslej), minister za zdravstvo dr. Kurt Steyrer (že doslej), notranji minister Karl Blecha, minister za kmetijstvo dipl. inž. Günter Haiden (kot doslej), socialni minister Alfred Dallinger (kot doslej), minister za pouk dr. Helmut Zilk, minister za promet Karl Lauscher (kot doslej), minister za znanost dr. Heinz Fischer in minister brez listnice Elfriede Karl (ki je bila doslej državni tajnik in bo prevzela ministrstvo za družinska vprašanja, ki pa bo šele osnovano).

Svobodnjaki imajo v novi vladi naslednje člane: podkancler in hkrati minister za trgovino dr. Norbert Steger, pravosodni minister dr. Harald Ofner in obrambni minister dr. Friedhelm Frischenschlager.

Državni tajniki pa so: v uradu zveznega kanclerja Johanna Dohnal, dipl. trg. Ferdinand Lacina in dr. Franz Löschnak (vri trije SPÖ in so bili že doslej na teh položajih); v ministrstvu za gradnjo dr. Beatrix Eypeltauer (SPÖ, že doslej na tem položaju); v finančnem ministrstvu dipl. trg. Holger Bauer (FPÖ); v ministrstvu za zdravstvo dr. Mario Ferrari-Brunnenfeld (FPÖ); v trgovinskem ministrstvu dr. Erich Schmidt (SPÖ); v ministrstvu za kmetijstvo inž. Gerulf Murer (FPÖ).

PO NOTRANJNJIH BOJIH V KOROŠKI FPÖ:

Haider se je le prerinil

Komaj so avstrijski svobodnjaki zavohali oblast, že se začne prerinjanje okoli korita. Predvsem na Koroškem, kjer so svobodnjaki v avstrijskem merilu še najbolj odrezani, gre že nekaj tednov za to, kdo bo koga: ali bo Haider Ferrarja ali pa obratno Ferrarja Haiderja. V ozadju tega aktualnega konflikta so brez dvoma borbe za pozicije in za izhodišča v nadaljnjem boju za oblast. V ozadju pa je tudi proces spreminjanja političnega profila te najmanjše parlamentarne stranke iz nemškonacionalnega zbirališča po sili Avstrije v stranko odprtega in liberalnega značaja. Predvsem na Koroškem je to še posebej težavno, ker si stranka kljub spreminjanju fasade skuša ohraniti stare nemškonacionalne, torej protislovenske volilne rezervoarje.

V tej konstelaciji se je Haiderju očitno zdelo, da mora zdaj ali nikoli vzeti vaje v roke. Pri-liko je nanesla, da je z volilnim uspehom v ozadju lahko dvignil Ferrarja, svojega konkurenta na Koroškem, na stol državnega sekretarja. Pri tem je Ferrari konkurent seveda le toliko, kolikor zaseda strateška mesta na Koroškem, v stranki in v vladi, mesta, ki so za Haiderja, ki bi se rad šel koroškega Strauša, izhodiščna točka v boju za oblast v stranki. Kajti kaj je lahko še cilj tako ambicioznega mladeniča, če ne Stegerjevo mesto na čelu stranke?

Ob tem mu seveda hodi prav, da je Ferrari na Koroškem politično že načel — zaradi škanda-

lov v zvezi s svobodnjaškim tednikom in krznemim plaščem svoje žene. Očitno pa je previsoko igral. Kajti po zadnjem razvoju se nakazuje, da Ferrari nikakor ne bo brez boja zapustiti svojega mesta, in zna se zgoditi, da se je mladi Jörg ušel — kljub krepki publicistični podpori nekega neodvisnega lista. Ne dela mu težav samo njegov lastni Janusov obraz — na Dunaju paradni liberallec, na Koroškem pa prav tako paradni nemškonacionallec, ki se prav rad pajdaši s heimatdienstovci, bkerati se tudi lastna volilna parola, ki mu je prinesla 28.000 preferenčnih glasov, češ da mora Haider spet v parlament, obrača proti njemu.

Kot so pokazali dogodki po zaključku redakcije, pa se Haider le ni ušel. Vodstvo stranke je namreč v sredo zvečer sklenilo, da bo Haider nasledil Ferrarja kot deželni svetnik, jeseni pa tudi kot predsednik stranke. Hkrati bo oddal svoje poslansko mesto v parlamentu.

Čeprav je za trenutek kazalo, da bo odpor proti njemu le prevelik, pa se je 33-letni Jörg le prerinil. S tem dobivata Steger v stranki, Wagner pa na Koroškem konkurenta, ki jima bo dal še marsikaj opraviiti. Za koroške Slovence — če bo ostal Haider zvest svojemu nemškonacionalnemu obrazu — iz tega ne bo nič dobrega.

p.

PREBERITE

Otroško varstvo
in enakopravnost

str. 2

Koroška premiera filma
„Svetneči Gašper“

str. 3

Dejavnost študentskega
kluba na Dunaju

str. 4

Praznik naših čebelarjev

str. 5

Škofiče: Obnovljeni
prostori zadruga

str. 8

Žitara vas: Predstavitev
nove tovarne IPH

str. 8

Dva pozitivna dogodka

Slabih novic iz gospodarstva smo že vajeni. Predvsem v obrobni legah so slabosti sistema še bolj občutne. Človek na južnem Koroškem je prisiljen, da živi med drugim s pomanjkanjem delovnih mest, s podpovprečnim zaslužkom in z diskriminacijo slovenskega jezika. Tudi kot narodna skupnost žal beležimo več negativnih kot pozitivnih dogodkov. Zato so vse male pozitivne spremembe tem bolj važne za ohranitev treznosti in določenega optimizma.

Obnovitev prostorov Kmečke gospodarske zadruga v Škofičah in razširitev njene blagovne ponudbe šteje med takšne dogodke. Takšno gospodarsko napredovanje zboljša oskrbo na podeželju, utrjuje gospodarsko podlago domače ustanove in krepi samozavest slovenskega človeka.

Tudi ustanovitev mešanega podjetja IPH v Žitari vasi, ki bo nudilo skoraj 100 ljudem delovno mesto, je izjemen dogodek. Predvsem, ker je postalo zapiranje podjetij že skoraj južnokoroški vsakdan.

Prav posebno razveseljuje pa je dejstvo, da tukaj odpade, tisti dodatni (tíhi ali vidni) pritisk, ki ga je srečaval Slovenec v marsikaterem drugem koroškem podjetju, če je uporabljal slovensčino.

Razvijanje takšnega gospodarstva je prav gotovo prispevek k zbolšanju vzdušja v deželi.

V.

Enako še ni enakopravno

Ob vprašanju otroškega varstva

Kako bo s „splošno ofenzivo“ dežele na področju otroških vrtcev? Ali bo ustrezno upoštevan tudi slovenski element? Ta vprašanja se postavljajo ob časopisnih poročilih konec aprila, češ da je deželni glavar Leopold Wagner kot politično odgovorni referent napovedal tako ofenzivo. Wagner je v telefonskem pogovoru z našim sodelavcem to vest demantiral. Dejal je, da ne gre za ofenzivo pri otroških vrtcih, temveč za splošno ofenzivo v korist otroka, ker je mesto otroka v družbi deležno manj pozornosti kot kaka žival.

Kljub temu pa bo konkretno, če bomo verjeli tako časopisnim poročilom kot besedam deželnega glavarja. Kajti logična posledica ofenzive za otroka je povečano prizadevanje na področju otroških vrtcev. Temu bo končno rabilo tudi načrtovano posvetovanje z vzdrževalci vrtcev, temu rabi tudi razmišljanje o novih konceptih pri vzgoji najmlajših, kjer naj bi številčno zmanjšali otroške skupine in oblikovali iz njih „igralne skupine“.

Vsekakor je deželni glavar v pogovoru dejal, da bodo pri tem prizadevanju vsi otroci enako upoštevani, da ne bo razlik glede na materni jezik. Ali je torej mogoče reči, da slovenski element ne bo deležen posebne pozornosti, se je glasilo naše vprašanje. — „Ne, vsi otroci, z nemško in slovensko materinščino bodo deležni iste pozornosti,“ je rekel Wagner.

Konkretno to pomeni, da bodo o občevalnem jeziku v vrtcih še naprej odločali vzdrževalci, kar je poudaril tudi deželni glavar. Enaka pozornost v tem okviru lahko samo pomeni, da nihče ne bo gledal na mesto slovenščine. Enakopravno obravnavanje slovenščine v otroških vrtcih bi namreč pomenilo, da ji politične oblasti posvetijo posebno pozornost in jo dvignejo iz zapostavljenega položaja.

Se posebej to velja, če si pred očmi stališča predsednice socialističnih žena in sedanje državne poslanke Helge Hiedne. Hiednova je že sredi aprila imenovala otroške vrtce osnovo za dober šolski uspeh in obžalovala majhno število vrtcev na podeželju. Šele ko bo tudi podeželje oskrbljeno z zadovoljivo mrežo vrtcev, bo mogoče pri šolski vzgoji govoriti o enakih možnostih vseh. Pri tem je še posebej poudarila, da vprašanja izobraževanja niso zadeva občin, temveč zadeva dežele in zveze, tudi v otroških vrtcih.

Sem seveda spada tudi priprava na šolo v materinem jeziku. Toliko je Hiednova v nasprotju z Wagnerjem, ker ta pristojnost za vrtce, predvsem tudi za uporabo drugega deželnega jezika, daje občinam. Iz stališča Hiednove pa bi lahko izvajali naprej, da je tudi za jezikovno izobrazbo v vrtcih pristojna dežela in zveza.

Če v strokovnih krogih ugotavljajo, kako važni so danes čedalje bolj otroški vrtci in če vodilna stranka v deželi na tem področju napoveduje pravo „ofenzivo“ — potem je pač treba poudariti, da vse to za slovensko skupnost na Koroškem velja še v posebni meri. Kajti otroški vrtci ni le pomemben kot oblika predšolske vzgoje in izobrazbe otrok, ampak je v konkretnem primeru tudi prvi korak otroka v družbeno življenje, njegovo prvo srečanje z okoljem, s sovrstniki.

Ravno ta njegov prvi stik z družbo pa je zanj lahko odločilen za vse poznejše življenje, zato je — in to izrecno poudarjajo tudi v raznih mednarodnih forumih — izrednega pomena, da otrok že takoj, ko prvič stopi v stik z družbo, ne doživi diskriminacije svoje materinščine v otroškem vrtcu!

Kakšna pa je tozadevna stvarnost pri nas na Koroškem? Na dvojezičnem, to je narodnostno mešanem območju naše dežele deluje 34 otroških vrtcev, toda le trije izmed teh so dvojezični in še ti so zasebni, medtem ko so vsi ostali, ki jih v pretežni večini vzdržujejo ob-

področju izobraževanja, sta zato vedno opozorili tudi na vprašanje predšolske vzgoje. Tako je zahteva po javnih dvojezičnih otroških vrtcih zajeta tudi v tako imenovanem operativnem koledarju iz leta 1979 in posebej o problematiki predšolske vzgoje je govora tudi v obsežnih vlogah, s katerimi sta osrednji slovenski organizaciji zavzeli stališče k raznim vprašanjem, ki se pojavljajo zlasti v zvezi s tekočo šolsko reformo.

Na podlagi te reforme naj bi s pričetkom šolskega leta 1983/84 predšolska stopnja postala del rednega šolskega sistema — toda nova ureditev sploh ne predvideva možnosti obiska dvojezične stopnje. V splošnih določilih za predšolsko stopnjo je govora o „upoštevanju individualnih potreb in predpogojev otrok“, vendar ni najti niti besede o otrocih, ki prihajajo iz vrst manjšine in ki so brez dvoma še posebno potrebni diferencirane in individualne pomoči. Tako torej tudi na tem področju postaja očitna zapostavljenost manjšine: splošno je nova ureditev osnovana na izoblikovanem vzgojnem sistemu, ki pa ga družba manjšini ne nudi in s tem ovira njen naraven razvoj.

Konvencija OZN o državljanskih in političnih pravicah v členu 27 nalaga državam posebej dolžnost, da z „dejanskimi ukrepi“ skrbijo, da za otroke narodnih skupin zagotovijo izobraževanje v materinem jeziku. Na Koroškem je današnja stvarnost tako v osnovnem šolstvu kakor še zlasti v predšolski vzgoji še zelo daleč od takšne ureditve, ki bi ustrezala omenjeni obveznosti.

Otroški smeh v dvojezičnem vrtcu v Sentprimozu

Binkoštna ohladitev odnosov med Avstrijo in Češkoslovaško

„Binkoštno srečanje“ sudetskih Nemcev na Dunaju, ki se ga je menda udeležilo okoli sto tisoč ljudi, je izzvalo hude očitke in ostre diplomatske proteste uradnih krogov naše severne sosedice Češkoslovaške. Za čas tega srečanja se je češkoslovaški ambasador pri avstrijski vladi demonstrativno vrnil v svojo domovino, da s tem korakom tudi javno izpriča nezadovoljstvo svoje države, vlade in ljudstva sprčo gojenja revanšističnih teženj, ki mu je v določeni meri dala Avstrija uraden značaj s tem, da je srečanje otvoril zvezni predsednik Kirchschräger ter je udeležencem spregovoril državni tajnik Löschnak.

Sudetski Nemci ali vsaj njihovo tedanje vodstvo in politično zastopstvo so bili za časa druge svetovne vojne v pravem pomenu besede peta kolona nemških nacistov in njihovega rajha. Ko je Hitler, po okupaciji Avstrije, segel tudi po češkoslovaški republiki, se je skliceval prav na sudetske Nemce, ki so ga pozdravljali (in še prej izrecno pozvali) kot svojega „osvoboditelja“. In za časa nemške okupacije Češkoslovaške so bili sudetski Nemci dejansko najožji sodelavci nemškega rajha; bili so zastopani v takimenovanem „protektoratu“, ki ga je vodil znani vojni zločinec Heydrich, in so zavzemali najvišje funkcije v tem kvizitskem vladnem aparatu.

Torej se prav nič ni treba čuditi, če se danes Čehi in Slovaki vprašujejo, kako je mogoče, da demokratična Avstrija dopušča in celo podpira

takšna srečanja, ki gotovo ne prispevajo k pomiritev v tem delu sveta. Ko je bil razbit Hitlerjev režim v Evropi in je padel tudi nemški protektorat, je bilo seveda konec fašistične diktature tudi v Pragi, Brnu in Bratislavi — sudetski Nemci pa so se umaknili „heim ins Reich“ ali bili, v kolikor jih ni doletela zaslužena kazen, izgnani v isto domovino, ki so si jo sedem let prej sami izbrali. Nemško in avstrijsko zgodovinsko pisanje danes ta val begunstva sudetskih Nemcev pripisati izključno „terorju“ nacionalističnih oziroma komunističnih Čehov, ki da so baje izgnali nad milijon ljudi. Zgodovinsko dejstvo pa ostane, da so bili prav sudetski Nemci — čeprav seveda tudi tukaj ni mogoče posploševati — kolaboraterji prve ure in med „domaćimi“ vojnimi zločinci najmočnejše zastopani; da taki ljudje v antifašistični in demokratični Češkoslovaški po zlomu nacifašizma, ki je tudi Čehom in Slovakom povzročil nepopisno gorje, niso bili ravno dobrodošli, res ni težko razumeti.

Da pa se iz zgodovine nič niso naučili ter so ostali pri svoji stari terminologiji o večvrednosti nemške rase, ki da ima domovinsko pravico po vsej Evropi in še zlasti v takimenovanih „zgubljenih pokrajinah“ (verlorene Gebiete), kakor označujejo tudi Češkoslovaško, dokazujejo vsakoletna „binkoštna srečanja“, kakršna je bilo letos na Dunaju. Če bi pri tem šlo za družabna srečanja nekdanjih somišljenikov ali sotrpinov, ki so

ZSO je čestitala Capu

in ga prosila za podporo v manjšinski politiki

„S tvojo izvolitvijo za državnega poslanca so sile družbenokritičnih in naprednih volilcev dobile profiliranega zastopnika v avstrijskem parlamentu“, je rečeno v pismu, s katerim je ZSO čestitala predsedniku socialistične mladine Josefu Capu k uspehu, ki ga je dosegel pri letošnjih državnoborskih volitvah, ko je bil z okroglo 62.000 preferenčnimi glasovi neposredno izvoljen za poslanca. ZSO pri tem izraža upanje, da bo Cap zdaj tudi v parlamentu sprožil vse tiste napredne pobude in stremiljenja, ki so bila doslej zavestno ali nezavestno v javnem življenju zamolčana.

V svojem pismu ZSO opozarja, da se je položaj slovenske narodne skupnosti zaradi protimanjšinskega ozračja na Koroškem in s tem tudi v SPÖ v zadnjih letih vidno poslabšal. Avstrijski socialni demokraciji pa ne more biti vseeno, poudarja ZSO, če deli socialne demokracije na Koroškem zasledujejo protimanjšinsko in nemiskonacionalno smer ter bi bilo preveč enostavno, če bi SPÖ to zadevo prepuščala Korošcem samim. Zato Capa prosi, da bi pri svojem delovanju v parlamentu upošteval tudi vprašanje avstrijskih manjšin, zlasti ker se je socialistična mladina pod njegovim vodstvom ob priliki ugotavljanja manjšine odločno postavila za manjšine, proti nemškemu nacionalizmu in šovinizmu. Pri tem prizadevanju — je ob koncu rečeno v pismu — bo Cap lahko računal tudi s podporo tistih slovenskih članov SPÖ, ki se v stranki na Koroškem ne morejo uveljaviti.

Pogovor o vprašanjih manjšinskega šolstva na Koroškem

Pretekli petek je poslevoedeči predsednik deželnega šolskega sveta za Koroško Karl Kircher na željo osrednjih organizacij sprejel na daljši pogovor predstavnika ZSO in NSKS. V sproščenem pogovoru so bili omenjeni praktično vsi šolski problemi, ki trenutno v eni ali drugi obliki zadevajo slovensko narodno skupnost. Tozadevne predstave in želje Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev sta obrazložila dr. Avgustin Malte in Karel Smolle, stališča deželnega šolskega sveta za Koroško pa je poleg predsednika Kircherja tolmačil še dvorni svetnik Gassler.

Glede zasedbe mesta okrajnega šolskega nadzornika za dvojezični pouk in pouk slovenščine na 4. stopnji ljudske šole ter vseh stopnjah glavne šole je predsednik Kircher ponovil znano stališče deželnega glavarja Wagnerja, da bo manjšina imela preko svojega zastopnika v kolegiju deželnega šolskega sveta za Koroško možnost predlagati svoje kandidate. Glede vodje manjšinskega šolskega oddelka pa je bilo ponovljeno, da ta lahko pride le iz vrst uslužbencev deželnega šolskega sveta; vendar je Kircher obljubil, da bo željo osrednjih slovenskih organizacij po delitvi obeh funkcij in s tem po imenovanju posebnega vodje oddelka VII pri deželnem šolskem svetu deponiral na pristojnem mestu.

V zadevi ustanovitve lastne trgovske akademije za Slovence je deželni šolski svet za Koroško izvedel le številčno povpraševanje glede interesentov, predviden pa je trimesestrski dvojezični koleg namesto dosedanjega dvojezičnega abiturientskega tečaja. Na zveznem zavodu za vzgojitelje v vrtcih bo slovenščina dobila večjo veljavo, medtem ko želja osrednjih organizacij po posebnih urah iz pedagogike za dvojezične vrtce ni našla razumevanja. Omenjeni so bili tudi problemi dvojezične osnovne šole, pri čemer pa je željo nekaterih učiteljev po dodatnih urah za slovenščino na osnovi manjšinskega šolskega zakona za Koroško (slovenščina kot

prosti predmet) zlasti predsednik Kircher označil kot nevaren bumerang za sistem dvojezične šole sploh.

Posebno mesto je zavzemalo v pogovoru vprašanje slovenskih vlog osrednjih organizacij deželnemu šolskemu svetu za Koroško. Čeprav obstajajo glede tega različni pravni pogledi in tečejo v tej zadevi nekateri postopki, se bo le treba priboriti do spoznanja, da osrednji organizaciji izgovorja pred lastnimi ljudmi vsako verodostojnost in verjetno tudi smisel svojega obstoja, če ne bi koristili vseh možnosti slovenskega dopisovanja z uradi in opustili boj za klasične manjšinske pravice. Vendar pa se je ob vsej upravičeni kritiki na račun deželnega šolskega sveta v zadevi vračanja slovenskih vlog treba zavdati tudi dejstva, da usode slovenske manjšine na Koroškem ne krojijo toliko uradniki, temveč v prvi vrsti deželni in zvezni politiki.

Občinski odborniki

o pospeševanju kulture

Kakor smo v našem listu že kratko poročali, je v pripravi poseben deželni zakon o pospeševanju kulturnih dejavnosti.

K osnutku tega zakona je zavzel stališče podpredsednik Kluba slovenskih občinskih odbornikov Lado Hajnžič, ki je kritiziral zlasti dejstvo, da bi slovenska narodna skupnost v predvideni sosvet mogla imenovati samo zastopnika s področja slovenske literature, kar bi pomenilo zanikanje vseh drugih področij kulturne dejavnosti koroških Slovencev.

Posebej klub pričakuje, da bodo „upravičeno upoštevanje“ našla stališča, ki jih bosta k osnutku omenjenega zakona zavzeli osrednji kulturni organizaciji — Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza.

danes raztreseni po vseh celinah in se pač enkrat v letu srečajo, se gotovo nihče ob tem ne bi razburjal. Toda če si ogledamo sporede takih prireditelj — demonstracije in povorke, ki se jih udeležijo „nemški burši“ v svojih značilnih uniformah, s sabljami in rdeče-zlato-črnimi trakovi, postane takoj očitno, za kaj v resnici gre. Če še slišimo govore prirediteljev, ki imajo za seboj „svojo“ zgodovino, zlasti zgodovino iz časov tretjega rajha, potem postanejo razumljivi tudi uradni protesti naših severnih sosedov, ki jim antifašizem pač ni le prazna beseda, temveč resnična želja in vsebina življenja. In če se takega srečanja udeležijo predsedniki naše republike osebno (da je cerkev zastopana s svojimi vodilnimi predstavniki, ni posebno presenetljivo, saj je spomin na kardinala Imtizerja še vedno živ), tedaj ni težko razumeti ogorčenja pri Čebih in Slovaki — saj je bil s tem dan prireditvi uraden značaj in je ni mogoče označevati kot „privatno srečanje“ nekdanjih izgnancev.

Za avstrijske demokrate in antifašiste ostane v tem primeru ravnanje najvišjih avstrijskih oblasti vsekakor nerazumljivo. Obstaja le upanje, da bo češkoslovaški tisk, ki je dogodke ostro kritiziral, svoje bralce opozoril tudi na tiste demokratične sile v Avstriji, ki takšno zadržanje avstrijskih oblasti prav tako obsojajo, vendar niso močne dovolj, da bi se temu uspešno uprle.

Gledali smo slovenski TV film „Svetneči Gašper“

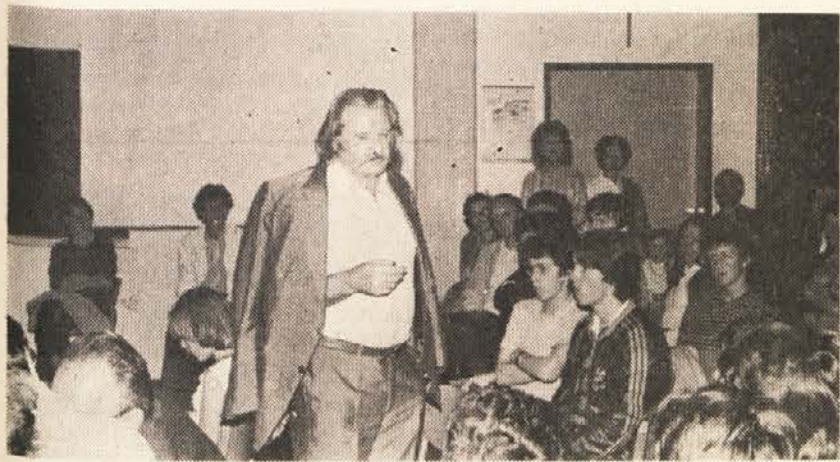
Slovenska prosvetna zveza je prejšnji četrtek vabila na premiero slovenskega televizijskega filma „Svetneči Gašper“. Premiera je bila v eni izmed velikih predavalnic slovenske gimnazije, prirejena pa je bila v okviru prireditev ob 90-

Janeza Drozga in glavnega igralca Mitja Šipka. Izrekel pa je tudi zahvalo RTV Ljubljana, ki je omogočila projekcijo tega novega filma. Z velikim zanimanjem smo sledili dogajanju na Platnu, ko je Svetneči Gašper ubiral pot do bogate

drami nastopal z „Svetnečim Gašperjem“ na številnih odrih — tudi v Celovcu. Posebnost filma pa je tudi v tem, da je Šipek v njem upodobil tudi bogatega kmeta in tako že igralsko pokazal veliko sposobnost, kar seveda velja tudi za režiserja, ki je za tako upodobitev našel pravo režijsko postavbo posameznih scen.

Film „Svetneči Gašper“ je pri občinstvu našel veliko navdušenje. Po predstavi sta o pripravah in snemanju filma spregovorila režiser Janez Drozga in igralec Mitja Šipek. Prvi je povedal, da so film posneli v rekordnem času in sicer v nekaj dneh in da so film podprli kulturni forumi, zlasti pa so pri tem še posebno zavzeto pomagali domačini. Mitja Šipek je povedal, da mu je igranje obeh vlog bila sicer zelo velika in težavna naloga, da pa je z velikim užitek upodobil oba lika — na eni strani reveža na drugi pa bogatega kmeta, kar mu je že zaradi tega prišlo prav, ker je vlogo Gašperja na odru zaigral že nešteto krat, in mu je prav kontrast v vlogi Blaznika bil še v posebno pobudo, da je Gašperja zaigral še bolj doživeto. Zanimivost filma je tudi ta, da je v le-tem posneta pesem, ki so jo včasih peli ob mrtvaških odrih in bo tako ohranjena tudi na filmskem traku. Pesem pojejo šentjanjevske pavre, ki jih vodi Mitja Šipek.

Prav bi bilo, če bi SPZ film „Svetneči Gašper“ prikazala tudi v drugih krajih Koroške. Četrtekova premiera je pokazala, da je za film veliko zanimanje.

Igralec Mitja Šipek med svojim pripovedovanjem

letnici rojstva koroškega pisatelja Lovra Kuharja — Prežihovega Voranca. Kot znano je TV film „Svetneči Gašper“ nastal po Prežihovi noveli „Pot na klop“.

Podpredsednik slovenske prosvetne zveze Tomaž Ogris je v svojem pozdravnem govoru izrazil zadovoljstvo nad tem, da SPZ ljubiteljem slovenske filmske umetnosti spet lahko predstavlja nov dosežek in tako tudi nadaljuje s svojo tradicijo, namreč, da našim rojakom posreduje tudi to vrsto umetnosti. Z velikim zadovoljstvom je Ogris pozdravil številno občinstvo in posebno še režiserja filma

kmetije, kjer je naposled tudi umrl. Toda Svetneči Gašper je bil svoje žive dni reven človek; pri kmetih je delal kot gozdni delavec, po značaju pa je bil razvpit kot prostak in pijanec. Toda Svetneči Gašper je bil eden izmed tistih socialno zapostavljenih ljudi, ki jih je Prežihov Voranc opisoval v svojih delih. To posebno pride do izraza v filmu, ki je ena izmed najbolj impresivnih oblik posredovanja literarnih del. Režiser Drozga je imel zelo srečno roko, ko je za glavnega igralca izbral Mitja Šipka, značnega kulturnega delavca iz Šentjanjela. Slednji je že prej v mono-

Film Vas ob meji spet na TV

Prvi program avstrijske televizije bo spet oddajal film Vas ob meji — „Dorf an der Grenze“, ki ga je posnela po scenariju Thomasa Plucha. Kot znano, so film oz. nadaljevanko posneli na južnem Koroškem in da v nekaterih glavnih vlogah nastopajo tudi znani slovenski igralci kot sta Bert Sotlar, Milena Zupančič in drugi. V filmu sodelujejo tudi nekateri amaterji slovenskih koroških dramskih skupin.

Prva dva dela filma bosta na sporedu v nedeljo 29. maja ob 21.05 in v torek 31. maja ob 21.05 uri in bosta ponovljena, medtem ko bomo 3. del filma „Dorf an der Grenze“ videli prvič in sicer v četrtek 2. junija prav tako na 1. sporedu, vendar že ob 20.15 uri, torej v glavnem večernem sporedu.

Igralci SPD Bilka se bodo predstavili z novo igro

Po daljšem času se bodo bilčovski igralci „Bilke“ spet predstavili občinstvu doma in po vsej verjetnosti tudi po drugih krajih Koroške. Naštudirali so namreč komedijo „Ni res, pa le verjamem“, s katero bodo v nedeljo zvečer, kot po navadi nastopili v Miklavževi dvorani v Bilčovsu.

Kot rečeno je preteklo že kar nekaj let, da so bilčovski igralci pavzirali. Na zadnjem občnem zboru, v začetku leta, pa je bila izražena želja, da bo le treba spet nekaj postaviti na oder, no in v nedeljo se bo ta želja izpolnila. Tomaž Gasser znan ne samo kot odličen igralec, temveč tudi kot izkušen režiser je prevzel to odgovorno nalogo in prepričani smo, da jo bo perfektno izpeljal.

Vsebinska te komedije Pepina de Felipo-ja je zelo zabavna in se odvija v boljših krogih. Glavni junak igre je vračevni direktor nekega podjetja, ki ga igra Gerhard Kropivnik. Ta direktor je v svoji vračevnosti prepričan, da pomeni človek z grbo srečo. Da bi se direktorjeva hčerka lahko poročila z nekim fantom, so se poslužili zvijače in tega mladeniča opremili z grbo, kar je tudi rodilo sad, da je oče dovolil v zakon. Kmalu nato pa mu je bilo žal, da je hčer-

ka dobila grbavca za moža, no in kakor je že, se je cela zadeva končno le srečno iztekla. Kako se je to razvzločilo pa je najbolje, da pridete v nedeljo na igro in si to ogledate. Imeli boste dosti priložnosti, da se boste pošteno nasmejali, kar je tudi namen te komedije.

Da so bilčovščani izkušeni in odlični igralci, ni nič novega, kako tudi ne, ko pa imajo tako odličnega re-

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na igro

NI RES, PA LE VERJAMEM v nedeljo 29. maja 1983 ob 20. uri pri Miklavžu v Bilčovsu. Igra domača igralska skupina

žiserja v osebi Tomaža Gasserja, kateremu so še posebno pri srcu igre z zabavno vsebino. Spet enkrat bo priložnost občudovati na odru bilčovsko igralsko elito, o kateri vemo, da nas bo spet pošteno zabavala in razveselila. Nasvidenje torej v nedeljo pri Miklavžu!

TE DNI V CANKARJEVEM DOMU V LJUBLJANI:

Kulturni dnevi Slovencev iz Italije

Kot ob koncu lanskega leta, ko so v Ljubljani potekali koroški kulturni dnevi, se bodo danes v Cankarjevem domu pričeli kulturni dnevi Slovencev v Italiji. Tako bodo v dneh od danes do ponedeljka, slovenski kulturniki in društva iz zamejske Primorske in beneške Slovenije Slovencev v matični domovini predstavili svojo kulturno dejavnost.

Danes zvečer bodo ob 18. uri v sprejemni dvorani Cankarjevega doma odprli likovno razstavo pri kateri sodelujejo likovni umetniki Rudolf Saksida, Avgust Černigoj, Lojze Spacal, Klavdij Palčič, Franc Vecchiet in Marjan Kravos. Zatem bo ob 19. uri v okrogli dvorani CD večer s slovenskimi književniki iz Italije, ki bodo pod naslovom Veter z morja brali iz svojih del. Nastopili bodo Ljubka Šorli, Milan Lipovec, Alojz Rebula, Irena Žerjal, Miroslav Košuta, Marko Kravos, Ivanka Hergold, Ace Mermorija in Renato Quaglia, medtem ko bo za glasbene vložke skrbel Igor Starc. V soboto 28. maja bo v srednji dvorani CD ob 20. uri folklorni večer. Pod naslovom Primorska v plesu, pesmi in besedi bodo nastopale

folklorne skupine, pevski zbori, inštrumentalni ansambli in recitatorji. V nedeljo bo prav tako predstava v srednji dvorani, kjer bo ob 20. uri gostoval ansambel Stalnega slovenskega gledališča v Trstu z gledališkim komadom „Hribi, pokrijte nas“, delom pisatelja Alojza Rebule. V ponedeljek 30. maja bo ob 19. uri v okrogli dvorani diskusija o pogojih, oblikah in problemih slovenske kulture v Italiji. V razpravi bodo sodelovali Salvatore Venosi, Viljem Černo, Farruccio Clavara, Darko Bratina, Marija Češčut, Marij Maver, Filibert Benedetič, Klavdij Palčič, Zorko Harej, Vladimir Kavčič in Jože Osterman. V vseh dneh kulturnih dnevov Slovencev iz Italije bo v I. predverju razstava leposlovnih izdaj zadnjih desetih let slovenskih avtorjev v Italiji; razstava slovenske periodike; spominska razstava ob 120-letnici rojstva Ivana Trinka, 100-letnici Ivana Preglja in 90-letnici Iga Grudna.

Kulturne dneve Slovencev iz Italije prirejajo Slovenska kulturno gospodarska zveza, Svet slovenskih organizacij, Zveza kulturnih organizacij Slovenije in Cankarjev dom Ljubljana.

MI IN KULTURA — MI IN KULTURA — MI IN KULTURA — MI IN KULTURA

Ne biti most, graditi most! (Kam?)

To o mostu med narodom, ki da smo ali naj bi bili koroški Slovenci, je seveda nejasna in politično nevarna fraza, ko pa smo ali vsaj hočemo biti „subjekt“. Most je objekt, na katerem se srečavata slovenski in avstrijski subjekt.

Problematika za nas je v tem, da smo — vsaj tako trdimo — del slovenskega naroda (slovenske nacije?), ki živi in se razvija (ali ne razvija) v avstrijskih družbenih okoliščinah — kot pripadniki slovenske narodnosti v okviru, se pravi kot del avstrijske nacije?; kot slovenska narodna manjšina, ki je del slovenske (socialistične?) nacije ob avstrijski naciji, v eni (multinacionalni, kapitalistični) državi? Kdo ve za jaseen odgovor? (Osebo nagibam k zadnji varianti, seveda z določenimi pridržki).

Je vprašanje, kateri naciji pripadamo koroški Slovenci, akademski diskusija? Ne, ker so njeni izsledki lahko zelo pomembni za naš odnos do avstrijskega naroda. Da je ta odnos nerazčiščen, se zavedajo mnogi. Akcijo „Dober večer sosed - Guten Abend Nachbar“ ob 26. oktobru npr. so videli KKZ, NSKS, NT in Nedelja kot sodelovanje ob avstrijskem nacionalnem prazniku, medtem ko so jo pojmovali SPZ, ZSO, Slovenski vestnik in Kladivo kot sodelovanje ob avstrijskem državnem prazniku — majhna ali karakternistična razlika! („Nacija“ in „država“ ni isto, primerjaj „Jugoslavija“). Dr. Dušan Nendl bi rad vzdrževal „državniške odnose“ do Jugoslavije in Avstrije (glej mladje 48) — kako to, saj nismo niti „koroško-slovenska država“, niti „koroško-slovenska nacija“, koroško-slovenski subjekt, ki se razlikuje od slovenskega in avstrijskega? Pomeni navsezadnje pojem „subjekt“, ki so se ga izmislili jugoslovanski politiki, poceni izgovor, da se nas pusti na cedilu, ko gre za res (za res pa gre zares, ko se borimo za narodno biti ali ne biti)? Kako je potem s trditvijo, da smo del slovenske nacije — jugoslovanska politika pa ja ne bo zanemarjala dela slovenske nacije (koroških Slovencev)? Na drugi strani pa opažamo vrsto razlik med „nami“ in „drugimi“, „jugoslovanskimi“ Slovenci. Družbeni razvoj v SR Sloveniji kaže (saj smo del slovenskega naroda, mar nismo?) že precej v druge smeri, kakor družbeni razvoj v Republiki Avstriji — s samoupravljanjem se razvijajo popolnoma drugi (socialistični!) odnosi med ljudmi, med posamezniki in delovnimi organizacijami, med posamezniki in kulturnimi ustanovami itd., skratka spreminjajo se razredni in kulturni odnosi in navsezadnje tudi nacionalna kultura, nenazadnje ob specifičnih mednarodnih odnosih v Jugoslaviji. Koroški Slovenci smo deloma odrezani od tega razvoja in govorimo vendar o enotnem kulturnem prostoru, vključno koroškega, čeprav se zavedamo, da je kultura več ko samo jezik in folklor. Problematično? Ne vem. Vprašanje sprejemanja RTV Ljubljane na Koroškem se kaže npr. v tej luči v širših razsežnostih, kot samo negovanje in ohranjanje slovenskega jezika na naši strani Karavank. ORF-Bacher že ve, zakaj govori o nekib „ideo-

loških vplivih“ v tej zvezi. Oddaja „zahodno“ (=protisocialistično) orientiranega ORFa po oddajnikih koprške TV-postaje in njih ideološki vpliv v socialistični Sloveniji so seveda cvetka zase. In tako naprej, primerov je mnogo, ki zadevajo to problematiko.

In če bi sedaj „primešali“ še vprašanje, ali je samo ena (slovenska, avstrijska) kultura ali jih je več (npr. slovenska revolucionarna in kontrarevolucionarna, delavska, kmečka, malomeščanska itd.; avstrijska demokratična, družbeno angažirana in meščanska, „ljudska“ in „visoka“ itd.) bi najbrž bila zmešnjava kompletna. Če smo koroški Slovenci del slovenskega naroda (seveda smo), kje je potem naše mesto v slovenski kulturi? Če hočemo biti enakovredni del slovenskega naroda, se je treba vprašati, kako doprinesati slovenski kulturi nekaj specifičnega, koroškega in hkrati preokračiti provincialistično ozke meje jodlarsko-alpskega folklorizma. In je vse, kar se pojavlja v slovenski kulturi, tudi sprejemljivo za nas kot narodno ogrožen del slovenske nacije — opozarjam na malomeščanske kulturne tokove v Sloveniji, ki se zgledujejo predvsem po zahodno evropskih tendencah in se kaj radi pobratijo z avstrijsko etablirano,

75 let
Slovenske
prosvetne
zveze

„visoko“ (=večinoma meščansko) kulturo; njej pa naša slovenska usoda na Koroškem ni dosti kaj mar. Kako graditi stike do avstrijske (posebno: demokratične, s koroškimi Slovenci solidarne) kulture? Kako gledati na družbeno-politično napredno usmerjeno avstrijsko kulturo — od „zunaj“ ali od „znotraj“? Jo torej pojmovati kot „našo“ ali ne, čeprav (ali ker) je avstrijska. Seveda so to zaenkrat še neurejene misli.

Jasno je zame le nekaj: most ne moremo biti, če nečemo zgubiti lastne identitete (glej že F. Lipuš v mladju 11, 1971). Treba bo graditi most k demokratičnim in političnim tokovom drugega naroda, ki so odprti do našega avprašanja, solidarni in angažirani in krepiti prav iste tokove in lastnem narodu. To naj bi bil tudi odgovor na vprašanje, kam graditi most. Revidira mladje skuša hoditi to pot, čeprav je težavna in nekajkrat protislovna. SPZ je z organiziranjem nastopa Mutastih bratov zgradila tak most do napredne, za nas uporabne slovenske kulture (zanimiva je v tej zvezi tudi kritika v NT, ki očitava Kmeclu aktualno politično angažiranost, kar je v bistvu reakcionarna poteza). Zakaj ne najde SPZ več delovnih stikov z napredno avstrijsko kulturo? Pa menda ne, ker ji je ta „tuja“, ko smo koroški Slovenci vendar del slovenske nacije in ne avstrijske?

Jani Oswald

MI IN KULTURA — MI IN KULTURA — MI IN KULTURA — MI IN KULTURA

Mauthausen ima dva obraza

Na minulem občnem zboru Slovenskega prosvetnega društva „Dobrač“ na Brnci so naši prosvetaši sklenili, da bodo 1. maja naredili izlet v bivše koncentracijsko taborišče Mauthausen. Povabilu se je odzvalo lepo število društevnikov. Nekaj izletnikov pa smo si izposodili tudi od drugod, tako da je bila tretjina velikega avtobusa zasedena s prosvetaši iz bližnje Ziljske Bistrice in iz Zahomca. Z veseljem tudi ugotavljamo, da je bila močno zastopana mladina.

V mnogolični zasedbi smo se v nedeljo 1. maja podali na pot proti severu. Po čudoviti turski avtocesti smo se vozili proti Salzburgu. Pri Solnogradu smo zavili na „zahodno avtocesto“ mimo jezera Mondsee in raztresenih kmetij v smeri proti Linzu. Ker vodič sam ni vedel za vse zgornjeavstrijske kraje, je organiziral v avtobusu kviz, kjer pa je mladina slabo odrezala in so skorajda vsi udeleženci Zgornjo Avstrijo zamenjali z Nižjo Avstrijo. Po dolgem čakanju na dokončno rešitev pa je eno udeleženko le prišla korajža in nam je predložila pravo rešitev.

Po triinpolurni vožnji smo dospeli do prvega cilja našega potovanja: Kremšmünster z znamenitim samostanom. Ker je bil čas le kratko odmerjen, si samostana nismo mogli docela ogledati. Čakal nas je Mauthausen. Po nadaljni enourni vožnji smo končno prispeli na cilj. Pa

nismo šli kar takoj v taborišče. Najprej smo si v ljubki restavraciji nad Donavo pošteno privezali duše. Naši želodci so bili prazni, grla vsled lepega in toplega vremena suha. Gostitelj nas je prisrčno sprejel. V knjigo gostov smo napisali, da ima Mauthausen dva obraza: Eden je taborišče, drugi pa gostoljubnost, ki smo jo bili deležni tamkaj. Ker so mimo gostišča kar naprej plule ladje, nam je gostitelj razložil tudi pomembnost plovbe po Donavi. Pa preveč se nismo mogli muditi v tej gostoljubni restavraciji, čakalo nas je taborišče. Pa še nekaj smo napisali v knjigo gostov v zvezi z dvema obrazema: Prej so morali ljudje prisilno v taborišče, mi pa smo prišli prostovoljno.

V koncentracijskem taborišču nas je čakala gospa, ki nas je kar celi dve uri vodila po taborišču in ob obširnem arhivu in zbirkah slik živo orisala grozote taborišča in te-

danje dobe sploh. Tesno nam je bilo pri srcu, ko nas je peljala v plinsko celico in mimo krematorija. Vsi udeleženci smo stali v celici in kaj naj bi bilo to proti dvesto ruskim oficirjem, ki so jih tamkaj naenkrat zastropili. Nepopisne so bile grozote, ki nam jih je gospa znala živo orisati. Nepopisne so bile muke trpinov iz vseh evropskih dežel v tem taborišču, zlasti pa v kamnolomu. Šli smo po stopnicah smrti, pa smo imeli težave s sapo, in to čeprav nam ni bilo treba nositi težkih kamnov.

V taborišču smo se mudili tri ure. Domov se nobenemu ni mudilo. Vsi smo bili z žalostjo prevzeti s tega kraja grozot. Z globokim spoštovanjem smo se spomnili in poklonili trpinom, ki so dali življenje v tem taborišču za svobodo in lepši jutri. Obenem pa se je vedno spet porajalo vprašanje, kako je bilo to sploh mogoče, da je človek kaj takega zmožen in če je res še možno, da se te grozote ponovijo. Na žalost med nami še živijo ljudje, ki nočejo verjeti, da so bila ta grozodejstva in hujskajo naprej.

Na zahodu je sonce že naznanjalo, da se dan nagiba h koncu. Zasedli smo avtobus in šofer je pogljal motor. Še enkrat so se naše oči povrile nazaj na kraj grozot, potem pa smo se preko Donave vrnili po isti poti, po kateri smo prišli, v našo ljubljeno domovino, ki nas je sprejela z dežjem. Vsekakor je bil to edinstven izlet. Pot je sicer dolga in morda naporna, vendar obisk Mauthausna vsakemu priporočamo.

job

Pestra dejavnost Kluba slovenskih študentov in študentk na Dunaju

V preteklih tednih smo imeli v KSŠSD na programu številne prireditve: 29. april je bil posvečen 40. obletnici ogleditve 13-ih selskih žrtev na Dunaju. V sivi hiši — deželni sodišču — smo v dopoldanskih urah položili venec, zvečer pa smo se z recitalom in pesmijo spomnili tega krvavega nacističnega zločina. Kulturni spored je sooblikovala slikarka Nežika Novak, ki je predstavila nekaj svojih novih del na to temo. Ob tej priliki je nastopil z dvema pesmima tudi novi mešani zbor Kluba, ki ga uspešno vodi Martin Lobnik.

Te dni so bile visokošolske volitve na univerzah. Zato smo priredili 5. maja v Klubu diskusijo z zastopniki visokošolskih frakcij. Herbert Rainer za AG (Aktionsgemeinschaft), Walter Windischbauer za KSV (Kommunistischer Studentenverband) ter Roswitha Moser za VSStÖ (Verband sozialistischer Studenten Österreichs) so predstavili svoje frakcije. Sledil pa je živahen razgovor o aktualnih vprašanjih visokošolske politike, kot so nova študentska novela, študijska zaostritev, antifašizem in mirno gibanje. V soboto, 7. maja, so v Klubskih prostorih nastopili člani Studia za svobodni ples Ljubljana s kabarejem in izraznim plesom. Sodeloval je še slovenski pisatelj Jani Kovačič. Predstavil je nekaj svojih uglasbenih pesmi na kitari.

Ena od težiščnih točk programa za poletni semester so mediji. O razvoju slovenskega tiska po letu 1945 in vplivu medijev na manjšinsko vprašanje je v petek 13. maja predaval dr. Avguštin Malle. Sonja Köllich

PRIREDITVE

Slovensko prosvetno društvo „Her-
man Velik“ Sele-Kot in Slovensko
planinsko društvo Celovec vabita na

DIA PREDAVANJE

o prvi slovenski alpinistični odpravi
na Grenlandijo

v petek 27. maja 1983 ob 20. uri v
ljudski šoli na Kotu.
Predava vodja odprave Janez Bizjak

Slovensko prosvetno društvo „Biser-
nica“ v Celovcu vabi na
prireditev z diskusijo

OSVODITEV KOROŠKE IZPOD NACIZMA

v petek 27. maja ob 19. uri v preda-
valnici (Hörsaal) 2 celovške univerze.
Uvodoma skupen ogled video-filma
Avstrija II (dokumentacija ORF o
osvoboditvi Koroške). Nato osebna
pričevanja sodobnikov k tej temi in
diskusija.

14-DNEVNO LETOVANJE NA MORJU

za 25 otrok iz okolice Pliberka
Prireditelj: SPD „Edinost“, Pliberk
Čas: od 28. 7. do 11. 8. 1983
Kraj: Nova Baška na otoku Krk
Prijava sprejemamo na naslov SPD
„Edinost“, Joško Hudl, 9150 Nonča
vas 81, najkasneje do 1. junija 1983
Cena: 1.000.- šil.+ vožnja do Celja
Otroci bodo ves čas letovanja pod
nadzorstvom učiteljev in zdravnikov.
Starost otrok: od 8.—14. leta

MLADINSKI DAN pod geslom „JEZUS KRISTUS NAŠA POT“

Prireditelj: Katoliška mladina v Ce-
lovcu
Čas: nedelja 29. maja 1983, pričetek
ob 9.30 uri

Slovensko prosvetno društvo „E-
dinost“ Škofiče vabi na uprizoritev ve-
seloigre

VDOVA ROŠLINKA

v soboto 28. maja 1983 ob 20. uri v
gostilni Kreuzwirt v Podjerberku pri
Škofičah.
Igrajo člani DPD „Franc Mencinger“
iz Javornika/Koroške Bele

SLOVENSKI ATLETSKI KLUB

vabi na prvenstvene tekme
v nedeljo 29. 5. 1983
SAK - TREIBACH ob 17.30 uri
SAK „pod 23“ - Treibach „pod 23“
ob 15.45 uri

v petek 27. 5. 1983

SAK ml. - Gurnitz ml. ob 15.00 uri
Vse tekme so na Košatovem igrišču.

Prisrčno vabljeni!

Slovenski športni klub „Obir“ na
Obirskem vabi na

3. PLES ŠPORTNIKOV

v soboto 4. junija 1983 ob 20. uri v
hotelu Obir v Železni Kapli.
Igra: Planinski sekstet

Ob tretji obletnici otvoritve
kulturnega doma v Šentpri-
možu vabi Slovensko prosvet-
no društvo „Danica“ v Šent-
vidu v Podjuni na

FOLKLORNI VEČER

v soboto 28. maja 1983 ob
20. uri v kulturnem domu Da-
nica v Šentprimozu.

Nastopa znana
folklorna skupina „Shota“
iz Prištine na Kosovem.

Priznani profesionalni folklor-
ni ansambel Shota je imel že
več kot 3000 nastopov v vseh
večjih mestih Jugoslavije in
Evrope ter tudi v Aziji in Afri-
ki. Folklorna skupina Shota je
dobitnik mnogih domačih in
tujih nagrad in šteje 45 čla-
nov. Njegov program je tako
pester in bogat, da je prime-
ren za vsakega ljubitelja fol-
klore.

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ v
Šentjakobu v Rožu vabi na

KONCERT

v nedeljo 12. junija 1983 ob 20.30 uri
v kulturnem domu v Šentjakobu.
Sodelujejo: MePZ SPD „Danica“ iz
Šentvida v Podjuni
tamburaški zbor SPD „Zvezda“ iz
Hodiš
MePZ „Rož“ iz Šentjakoba v Rožu

Oslovsko imenoslovje

Koroška je znana kot dežela posebnosti. Ena takih posebnosti je tudi ta, da kot edina zvezna dežela Avstrije nima imenoslovne komisije. Ima pa posebne imenoslovne cvetke. Tako iz Svinške planine nastane „Sausalpe“, čeprav izvira ime od svinca, ne pa od praščereje. Podsinja ves, ki ji po nemško pravijo „Hundsdoerf“, pa vendar nima nobene zveze s pasjo žlabto. Tako bi lahko naštevati te posebnosti v nedogled. Danes pa bi rad osvetlil posebno oslovsko poimenovanje iz svojega domačega kraja.

Ob občinski meji med Selami in Brodmi imamo kar troje oslovskih imen: „Eselsattel“, „Eselsattel“ in „Eselsattel“, samo še čakamo da nas, domačine nekega dne prekrstijo v „Eselsattel“ ali „Eselsattelwonerje“. Kako so nastale take oslarije?

„Eselsattel“ — to je razvalina nekdanje domačije ob vznožju Zerjavovega Prapornika na Brojski strani. Ker leži na osovni strani, se je imenovala „Na Osojem“. Ob površni izgovorjavi tega imena v domačem na-

rečju, je nastalo ime „Na Osvovem“, kakor se imenuje še danes. Noben izmed domačinov ne reče, da je bil pri „Oslu“, ampak je bil na Osvovem. Torej ni nobene zveze z oslom. Nemški Esel pa je popolnoma zgrešen prevod iz slovenščine.

Prav tako nič oslovskega nima „Eselsattel“ — „Osella“ 1.175 m. Ime Osella je nastalo iz prvotnega imena „Osedla“, to je globoka osedlina — sedlo. Leži med Zerjavovim Prapornikom 1.499 m in Koškim Grintovcem 1.363 m.

Se eno sedlo s podobnim imenom je na Šajdi nad Melžnikom — to je „Sedlce“. Imeni sta si zelo podobni in se v obeh primerih nanašata na sedlo in ne na osle.

„Koški Grintovec“, tudi zanj se že tu pa tam pojavlja ime „Eselsattel“, nasplošno pa še ni uveljavljeno. Uveljavljati taka imena ni samo popoln nesmisel, temveč res prava oslarija.

Franc Kropivnik

Ziljska Bistrica

V nedeljo zvečer smo imeli v gosteh svetovno znanega jugoslovanskega alpinista Staneta Belaka-Sraufa, ki je imel predavanje z diapozitivi o treh himalajskih vrhovih — Makalu, Mont Everest in Dhaulagiri. Prireditelja sta bila Športno društvo Zahome in Slovenska športna zveza. Zbrano publiko v Kaiserjevi gostilni na Ziljski Bistrici je pozdravil predsednik ŠD

Zahome dr. Janko Wiegele. Naglasil je, da se je v tem kraju rodilo organizirano slovensko planinstvo na Koroškem, kar tamkajšnje prebivalstvo obvezuje, da bodo planinstvu v bodoče posvetili še več pozornosti. Zato je povabilo tako prominentnemu alpinistu.

Stane Belak-Srauf je sodeloval na vseh treh zgoraj omenjenih odpravah, to na Dhaulagiri pa je vodil. V alpskem stilu, s 15 bivaki se je s tovarišema še živ vrnil v dolino. Ostali trije alpinisti, ki so dneve čakali na povratek tovarišev, so se vrnili v dolino v prepričanju, da Srauf in njegovih dveh tovarišev ne bodo nikoli več videli. Da, bil je pravi čudež, da so mogli premagati eno najvišjih himalajskih sten ter v snegu in viharju preživeti ta pekel. Napol živi s pomrznjenimi rokami in nogami (moralo so jim doma amputirati prste na rokah in nogah) so se rešili iz te obupne situacije. Ves svet je poročal o tej s srečnim koncem zaključeni, pustolovščini male jugoslovanske žepne odprave. Vsi trije zgoraj omenjeni himalajski vrhovi so bili premagani po prvenstvenih smereh, kar je seveda velik prispevek k ugledu jugoslovanskega alpinizma v svetu.

Vsekakor je bilo predavanje tega znanega alpinista velika spodbuda za nadaljnje planinsko delovanje na Zilji, ki je bila nekoč zibelka te dejavnosti na Koroškem.

Igra Otona Župančiča

VERONIKA DESENIŠKA

Prireditelj: SPD „Sree“ v Dobri vasi
Kraj: v samostanu, na prostem
Čas: nedelja, 29. 5. 1983, ob 20. uri
Gostuje igralska skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple

Lesna industrija IPH vabi na

SVEČANO OTVORITEV

Čas: sobota 28. maja 1983 ob 10. uri
Spored svečanosti: nagovori, kratak kulturni spored in ogled tovarne.
Prisrčno vabljeni!

Slovensko planinsko društvo Celovec vabi člane in prijatelje društva na

12. SREČANJE SLOVENSKIH PLANINCEV iz Julijske krajine, Koroške in Slovenije

v nedeljo 19. junija 1983 v Trstu.
Interesenti, ki bi se radi udeležili tega tradicionalnega planinskega srečanja, naj to sporočijo najkasneje do 7. junija (če bo dosti prijav se peljemo z avtobusom, drugače z osebnimi vozili) na sedež SPD Celovec, Gasometergasse 10; tel. 0 42 22 - 32 5 50 ali 0 42 22 - 54 0 42

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ Loče in Dorfgemeinschaft Latschach vabita na

MARIJINO PETJE

v soboto 28. maja 1983 ob 20. uri v farni cerkvi v Ločah.

Komedijska

TRIJE VAŠKI SVETNIKI

Prireditelj: MePZ „Podjuna“ v Pliberku
Kraj: farna dvorana v Pliberku
Čas: sob. 4. junija 1983, ob 20.30 uri
Gostuje Prosvetno društvo „Simon Gregorčič“ Velika Nedelja

Režija: Alojzij Matjašič

Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem vabi na veseloigro ruskega pisatelja Katajeva

DAN ODDIHA

v nedeljo 29. maja 1983 ob 20. uri pri Kovaču na Obirskem.

Gostuje igralska skupina SPD „Radiše“

Režija: Silvo Ovsenk in Nuži Wieser

Slovenski VESTNIK

Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.
Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Ruprecht-Strasse 19/IV, tel. 0 42 22 / 54 0 42, telex 42086 sindok a.
Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. 0 42 22 / 32 5 50.
Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drave, Celovec - Borovlje

Velik uspeh modne revije v Železni Kapli

Komaj teden dni za tem, ko je Zveza slovenskih žena proslavila 40-letnico ustanovitve AFŽ, je ta organizacija spet vabila v Železno Kaplo. Tokrat ni šlo za politično manifestacijo, marveč za povsem drugo obliko prireditve: za modno revijo. To naj bi bil nekakšen poskus, tako so menile odgovorne akterke ZSZ, saj so modno revijo organizirale prvič, in sprva bile tudi nekeoliko v skrbeh. Toda vsak dvom o uspehu je kmalu bil odveč, saj so številni obiskovalci

ča, so ob zvokih glasbe prišle na oder manekenke s prvimi modeli.

Modna revija je dejansko bila prava paša za oči, ne le zaradi prikupnih manekenk, marveč tudi zaradi odličnih modelov, ki so jih prikazali v Železni Kapli. Tu je šlo skupno za devetdeset modelov, ki so obsegali spomladanske in poletne obleke za vsako priložnost, seveda tudi za večerne svečanosti, konec revije pa so tvorili modeli poročnih oblek. Posebej je treba naglasiti, da so vsi

so jih prispevala udeležena podjetja in občinska konferenca SZDL Jesenice.

Tako smo v Železni Kapli doživeli prireditev, ki je brez dvoma pomenila lepo osvežitev običajnih prireditev, kar je pri številnih obiskovalcih našlo na veliko navdušenje. „Se več takih prireditev — tudi v Celovcu“, smo slišali iz ust mnogih obiskovalcev, ki so prišli od blizu in daleč.

Na tem mestu je treba še zapisati, da je do realizacije modne revije prišlo na osnovi sodelovanja med ZSZ in krajevnim združenjem žensk občine Jesenice, kar je v svoji zahvali povedala tudi predsednica ZSZ Milena Gröblacher, ki je izrekla besedo pohvale še krajevnemu odboru ZSZ v Železni Kapli, ki je skrbel za odlično pripravo odra za nastopajoče. Končno je treba omeniti še folklorno skupino z Jesenic, ki je za uvod v revijo zaplesala nekaj gorenjskih plesov.

12. srečanje slovenskih planincev v Trstu

V nedeljo 19. junija 1983 bo že 12. srečanje slovenskih planincev iz Julijske krajine, Slovenije in Koroške. Tokratni organizator srečanja je Slovensko planinsko društvo Trst. Pobudo za tovrstna srečanja je pred 12 leti dalo Planinsko društvo Jesenice. Pet planinskih društev so organizatorji teh srečanj: Jesenice in slovenska planinska društva Trst, Gorica, Čedad in Celovec. Drugo leto je na vrsti Slovensko planinsko društvo Celovec, da organizira to srečanje.

Okvirni program tržaških planincev je sledeč: ob 9. uri srečanje vodičev SPD Trst s planinci iz Slovenije in Koroške pri Fernetičih (takoj na italijanski strani državne meje). Tu se lahko planinci odločijo za eno izmed dveh variant — z avtobusom do vasi Sv. Križ, kjer se začne triurni planinski pohod z ogledom spomenika padlih v NOB. Pot vodi po slikoviti razgledni poti skozi vas do roba kraške planote v smeri proti Sesljanu od koder je lep pogled na miramarski in devinski grad, na morje tja od Istre do Gradeža ter na kraško planoto vse do Nanosa. V Nabrežini bo kulturni del srečanja. Druga varianta pa je sledeča: z avtobusom na ogled Rižarne, skozi mesto in Barkovlje do Miramara in ogled (z vodičem) zgodovinskega gradu, muzeja in parka ter z avtobusom do Nabrežine. Točno ob 15. uri bo v Nabrežini kulturni del srečanja s pevskimi nastopi, godbo na pihala in narodno-zabavnim ansamblom. Seveda bo tudi poskrbljeno za jedado in pijačo.

Če bo dovolj prijav — možne so do konca maja — se bo Slovensko planinsko društvo Celovec udeležilo tega srečanja z omnibusom. Po srečanju bo povratek skozi slikovito soško dolino in Trento (preko Vršiča).

Kotmara vas

Na binkoštni ponedeljek je priredilo društvo „Doppelquartett Rauschelesee“ ob Hodiškem jezeru koncert, ki so ga sooblikovali tudi kvintet iz Grebinja, mladinska folklorna skupina iz Zammelsberga pa mešani pevski zbor ter instrumentalna skupina Slovenskega pro-

svetnega društva „Gorjanci“ iz Kotmare vasi.

Kotmirski pevci (vodi jih Stanko Wrulich) so pripravili lep kulturni užitek, predvsem pa je navdušila mladina: najmlajša, Andrej Pack, sin kotmirskega predsednika Jožija Packa, in Katja Ogris, hčerka Heinzijske Ogrisa, predsednika društva prireditelja, Annemarie Begusch, Mici in Toni Pirman, pa instrumentalni trio (Oswald Begusch, Joško Pack, Maksi Sima).

Bil je prijeten popoldan, kljub slabemu vremenu; prireditve bi bila vsekakor zaslužila veliko boljši obisk, predvsem domačinov obeh narodov bi bilo res lahko več prišlo.

Prireditve se je tudi udeležil hodiški župan, kotmirsko društvo je na kratko predstavil Jože Wakounig, spored pa je povezoval Horst Pollak. Po prireditvi je še sledilo družabno srečanje pri Ravšu ob Rjavškem jezeru.

ZSO bo podprla SAK

V Pliberku se je te dni sestal izvršni odbor ZSO s predstavniki Slovenskega atletskega kluba. Sprito pričakovano napredovanje v koroško ligo je tekla beseda o vprašanih nadaljnjem financiranju uspešnega športnega delovanja SAK, pri čemer je ZSO zagotovila nogometašem tudi za naprej vso podporo. Predvsem pa bo moštvo pomagala pri iskanju potetnih podpornikov, ki bodo za uspešen obstanek v koroški ligi brez dvoma potrebni.

Akcija za gradnjo kul. doma v Kostanjah

Slovensko prosvetno društvo „Dra-bosnjak“ na Kostanjah namerava v kratkem graditi na Kostanjah kulturni dom. V zvezi s tem naprošamo široko javnost, da nam pri tej nameri pomaga. V prvi vrsti rabimo gradbeni les (deske in blode).

Darovalci naj se javijo pri Janezu Lesjaku v Vrbi (telefon 04274 - 23104) in sporočijo kaj bi bili pripravljeni darovati in kje bi bilo to možno dvigniti.

Borovlje

Na prijeten izlet na binkoštni ponedeljek je svoje prijatelje vabilo SPD Borovlje. Pot je izletnike vodila na zgornjo Koroško do Spittala in Greifenburga, pa mimo Belega jezera v Ziljsko dolino, kjer so se za kosilo ustavili v Ziljski Bistrici. Tam so imeli lepo priliko, da so si ogledali znamenito ziljsko štehvane, nakar so se preko Bilčovsa, kjer seveda niso izpustili Miklavžev gostilne, vedro razpoloženi vrnili v domače Borovlje.

Razpis delovnih mest

Slovensko šolsko društvo v Celovcu razpisuje za potrebe novega dijaškega doma naslednja delovna mesta:

- MESTO HIŠNIKA:**
pogoj za namestitev:
1. izučen ali priučen mizar
2. usposobljenost za popravila sanitarnih in električnih inštalacij
3. kvalifikacija za nadziranje centralne kurjave
4. organizacijske sposobnosti
- MESTO ŠEFA KUHINJE**
pogoj za namestitev:
1. strokovna šola za kuharje (kuharska strokovna šola)
2. pet let prakse v stroki
3. usposobljenost za racionalno (ekonomično) gospodarjenje z živili
- MESTO SNAŽILKE**
pogoj za namestitev:
1. delovne in higienske kvalitete

Z ozirom na delo z mladino in predpisov sanitarnih oblasti je za vse pogoje zdravniško spričevalo, ki izpričuje telesno in duševno zdravje nemeščencev.

Interesenti naj se javijo pisмено do 15. julija 1983 na naslov: Slovensko šolsko društvo, 9020 Celovec, Tarviser Straže 16.

Počastili spomin zaslužnega čebelarja

V nedeljo je bila na Rutah nad Bistrico pri Pliberku množično obiskana jubilejna prireditev v čast 100-letnice rojstva ustanovitelja čebelarstva Vinča Šmihel in velikega rodoljuba Vinča Pečnika. Organizator te jubilejne slovesnosti, v okviru katere je bila odkrita tudi spominska plošča, je bil organizacijski komite čebelarstva Vinča Šmihel, pod vodstvom Jožice Pečnik. Med številnimi udeleženci te jubilejne svečanosti je bil tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij dipl. inž. Feliks Wieser, predsednik čebelarstva zveze Slovenije Andrej Petelin in zastopniki čebelarških društev iz sosednje Slovenije, s katerimi ima domače čebelarstvo Vinča Šmihel tesne prijateljske stike.

Spominska svečanost je bila povezana s svetlo mašo, ki jo je celebriral dekan Kristo Srienec, nato so bili govori predsednika ZSO dipl. inž. Wieserja, predsednika Zveze slovenskih zadrug Fridla Kapuna, predsednika čebelarstva Vinča Šmihel Luka Boročnika in predsednika čebelarstva zveze Slovenije Andreja Petelina. Poklonili so se spominu tega velikega narodnjaka in

prikazani modeli gotovo na ravni sodobnih evropskih modnih kreacij, kar seveda velja tudi za njihovo izdelavo. Posebno razveseljivo pa je dejstvo, da so prikazane modele kreirale sodelavke Gorenjskih oblačil. Gostje pa so za to priložnost poskrbeli še za presenečenje, saj so na osnovi izžrebanih vstopnic številnim obiskovalcem izročili lepa darila, ki

čebelarja, ki je marljivo kot čebela vse svoje življenje deloval v korist naše narodne skupnosti na Koroškem. V okviru te svečanosti je domače čebelarstvo Vinča Šmihel podarilo dobrotnikom tega društva posebne značke. Prav tako je predsednik čebelarstva zveze Slovenije podelil štirim najbolj prizadevnim čebelarjem — Luku Boročniku, Jožetu Pečniku, Kristu Srienecu in Ivanu Merkaču — nagrado Janše I. stopnje. Vinko Pečnik se je pred sto leti rodil v Lepeni pri Železni Kapli kot sin številne družine (16 bratov in sester). Leta 1913 se je priženil na Rute nad Bistrico. Imel je celo vrsto funkcij — predsednik Posojilnice Šmihel, občinski odbornik mestne občine Pliberk, ustanovitelj KGZ Pliberk itd. Najbolj pa se je zavzemal za čebelarstvo in bil leta 1921 ustanovitelj čebelarstva Vinča Šmihel. Njemu gre zahvala, da je med čebelarji tu in onstran meje tesno prijateljsko sodelovanje.

Spominska svečanost ob 100-letnici rojstva Vinča Pečnika so popestrili tudi Milka Hartmanova z recitacijami, pevski zbor „Kralj Matjaž“ in čebelarški instrumentalni trio iz Zagorja.

Dr. ANTON SVETINA

Prispevki k zgodovini Dvora nad Vrbo

V zvezi s to škofovo odločbo je oskrbnik Mitnacht v pismu z dne 28. 6. 1665 sporočil škofu, da so cerkveni ključarji in vsi farani v Dvoru pred štirinajstimi dnevi zahtevali, naj se vikarsko mesto takoj zasede. Ker pa je ljubljanski stolni kapitelj postal v Dvor duhovnik brez vednosti grofice Dietrichstein, Mitnacht v imenu grofice najodločnejše protestira proti tej začasni odredbi, ker to nasprotuje pravicam gospostva Vrba. 2. julija 1665 piše škof Jožef Rabatta, ki je takrat bival v svojem gradu Vrbovec, ljubljanskemu stolnemu kapitelju, naj sestavi odgovor in naj ugovarja pravicam gospostva Vrba glede prezentacijske pravice, ker je tudi poprejšnjega vikarja Lovrenca Kolmana postavil stolni kapitelj. Škof opozarja v pismu kapitelju tudi na to, da ima pravico do podelitve curae animarum le škof in ne kapitelj. Novega vikarja Daniela Kokoliča so priporočili tudi jezuiti v Dobrli vasi. V zvezi s tem sporom piše Ana, grofica Dietrichstein, vdova, ponovno ljubljanskemu škofu, naj bi se ta spor tako rešil, da bi imelo gospostvo Vrba in ljubljanski stolni kapitelj alternativno pravico do prezentacije novega vikarja. Svoj predlog je utemeljila s tem, da njena gospostva Landskron in Vrba največ prispevata k vzdrževanju vikarja.

Do končne rešitve spora v zadevi prezentacijske pravice je prišlo dne 10. februarja leta 1670, ko je bil sklenjen med grofom Francem Adamom Dietrichstein in ljubljanskim stolnim

kapiteljem sporazum, da bodo imele v župnijah St. Rupert, Lipa in Dvor obe sporni stranki alternativno pravico do prezentacije novega vikarja, stolni kapitelj pa ima ob smrti vikarjev sam pravico do vseh instalacij in do zapore in inventariziranja zapuščin.

13. novembra 1665 je ljubljanski stolni kapitelj izdal vsem vikariatom okrožnico, da morajo do sv. Martina plačati vse zaostale davke in druge dajatve, kakor je to stari običaj, v nasprotnem primeru bodo morali kot kazen plačati še dva odstotka od dolžnega zneska, če v roku osmih dni ne poravnajo svojih obveznosti.

17. januarja 1667 je vikar Daniel Kokolič vložil na škofijski ordinariat prošnjo, da bi smel svoje farane, člane bratovščine sv. Rozarija v Logi vasi, dispensirati tistih grehov, katerih odvzema je pridržana škofu. Dovoljenje za to odvezo mu je bilo izdano pod pogojem, da posamezen primer še ni bil javno znan ali če zadeva ne teče že pri kakem sodišču.

Dne 22. oktobra 1668 je nadžupnik in škofijski komisar pri cerkvi sv. Miklavža v predmestju Beljaka Walscher vizitiral župnijo Dvor nad Vrbo in ugotovil tole: Cerkevna ključarja sta Michael Stösser in Klemen Rab, ki jih je imenoval oskrbnik gospostva Vrba. Župnišče je sezidala in popravila vsa farna sosesčina. Za vikarja je Danijel Kokolič, Korošec iz Dobrle vasi; v Dvoru je za vikarja eno leto, star je 30 let, duhovnik pet let, ordiniran je bil na naslov mesta St. Vid (St. Veit), kjer je tri leta službo-

val kot provizor, študiral pa je filozofijo in moralno teologijo. Pri naštevanju filialnih cerkev je pri cerkvi Device Marije v Logi vasi (Hausdorf) pripomnil, da so jo sezidali menihi reda predikantov v Brežah (Friesach).

Leta 1670 je bil vikar Danijel Kokolič premeščen. Dne 24. avgusta 1670 je grof Dietrichstein prezentiral za vikarja v Dvoru nad Vrbo Jurija Reinerja, starega 29 let, doma iz Lipe na Koroškem, ki je bil ordiniran na naslov nunskega samostana sv. Marije v Studencih in ki je bil pred škofijsko komisijo že izpraštan in mu je bila podeljena pravica dušnega pastirstva.

Dne 26. novembra 1670 je škofijski ordinariat v Ljubljani izdal na prošnjo Jurija Reinerja tale dekret: Prosilcu se dovoli, da brate in sestre bratovščine sv. Rozarija v Logi vasi dispensira v tistih primerih, ki so pridržani dispensaciji škofa, dokler niso javno znani oziroma dokler o njih ni začel sodni proces. Pri družnični cerkvi v Logi vasi se dovoljuje zazidava dosejad lesenega preddverja in vključitev tega preddverja v sestav cerkve, nadalje se dovoljuje, da podrejo sedanji stolp, ki je zidan nad cerkveno streho, in ga postavijo na primernem mestu, če jim denarna sredstva za tako prezidavo to dovoljujejo.

Vikar Jurij Reiner, ki je poslal dne 16. 9. 1670 škofijskemu ordinariatu v Ljubljano pismo zapisnega, je bil človek nagle jeze in je prišel kmalu v konflikt s predstavniki grada in gospostva Vrba ob jezeru. Dne 10. julija 1674 piše namreč lastnik gospostev Landskron in Vrba ob jezeru grof Dietrichstein škofu in škofijskemu kapitelju v Ljubljani iz Grada, da je nastal nek spor med vikarjem v Dvoru Jurijem Reinerjem na eni strani in med oskrbnikom grada Landskron ter med deželskim sod-

nikom v Vrbi ob jezeru na drugi strani in da bi morali ljubljanski stolni kapitelj oziroma vikar v Dvoru prepustiti ta spor najprej njemu v razsojo, preden so poslali to zadevo v rešitev višji sodni instanci.

Kako je ta spor končal, iz listinskega gradiva ljubljanskega škofijskega arhiva ni razvidno, pač pa je prišlo leto pozneje, dne 21. aprila 1675 med vikarjem Jurijem Reinerjem in med deželskim sodnikom grada in gospostva Vrba ob jezeru Kristijanom Ruesom (Ruess), ki sta bila osebna sovražnika, do hudega incidenta, ki je imel za posledico, da je moral vikar Reiner odpovedati svojo službo v Dvoru nad Vrbo. Oba nasprotnika sta bila osebe nagle jeze, čba sta bila vdana pijači in njihovo sovraštvo je šlo tako daleč, da sta si stregla po življenju, kakor bomo videli.

O tem incidentu je vikar in škofijski komisar pri cerkvi sv. Miklavža v predmestju Beljaka Vid Walscher (Walsaher in Walseher, morda se je njegov priimek prvotno glasil Bavcar) dne 26. januarja 1676 obširno poročal škofijskemu ordinariatu v Ljubljano. Iz tega poročila posnemamo tele:

Dne 21. aprila preteklega leta 1675, ko se v Beljaku obha posvečenje cerkve sv. Miklavža, je vikar Jurij Reiner iz Dvora pridigal ljudstvu v slovenskem jeziku in je po skromnem kosilu zapustil z drugimi duhovniki okoli druge ure popoldne moje župnišče; ni pa takoj zapustil Beljaka, temveč je v raznih gostilnah tešil svojo ježo in se proti večeru, jahajoč na konju, podal na pot. Na poti je blizu Vernberka žalil duhovnike in civiliste, ki so potovali z njim.

(Se nadaljuje)

Cesarjevi škornji

VESELA ZGODBA

Daleč, daleč, za sedmimi gorami in sedmimi vodami, je živel cesar. Njegovo ljudstvo je bilo pridno, a siromašno, cesar pa je bil bogat in zloben. Ljudem je bilo dovolj krivic in siromaštva ter lakote. Uprli so se cesarju kot še nihče do takrat. Pobili so cesarjevo stražo in prišli v cesarski dvorec. Ko je cesar videl, da je izgubljen, je poklical na pomoč samega vraga. In res, vrag se je prikazal pred cesarskim prestolom in cesar mu je rekel: „Reši mi glavo, jaz pa bom naredil vse kar boš hotel.“

„Dobro,“ pravi vrag. „Imam dvanajst sestrice, dvanajst lepotic, dvanajst vdovic; sprejmi jih na dvor.“

„Sprejem,“ pravi cesar. Vrag udari v dlan in hipoma stoji pred cesarjem dvanajst škrtarstvih čarovnic.

„Glej jih,“ pravi vrag, „stare so in grde, toda bodi brez skrbi. Takoj se bodo spremenile v lepotic, ki bodo sijale na tvojem dvorišču.“ In res, dvanajst grdih čarovnic se je spremenilo v dvanajst lepotic. Te lepotic so šle pred cesarski dvor in so s sladkimi besedami pomirile razjarjeno ljudstvo. Nato so se vrstile k cesarju in ostale pri njem.

Lepotic so živele na dvoru v bogastvu in razkošju. Zanje je potreboval cesar vsak dan mnogo denarja in tega je z davki izsiljeval iz svojega ljudstva. Prišle so kobilice in uničile vsa plodna polja. Prišla je kuga in lakota in nadlogam ni bilo ne konca ne kraja.

Ta nesrečni čas pa je izkoristil sosedni narod ljudžercev. Vdrl je v cesarjevo deželo in prišel pred dvorec.

„Dvor je obkoljen in ni nobene rešitve več zanj,“ so rekli cesarju lepotic. Nato so se posvetovale, šle na dvorišče in se vprico vseh dvorjanov spremenile v dvanajst čarovnic. Dvanajst čarovnic je kot dvanajst jezdecev zajahalo metle, potem pa so rekli cesarju: „Pljuni na kamen pri vodnjaku in kadar bo tvoj škorenj znova stopil na ta kamen, boš zopet cesar in gospodar te dežele.“

Cesar je pljunil na kamen, kot so mu svetovale čarovnice, potem pa je tudi sam zajahal metlo. Leteli so tri dni in tri noči. Preleteli so mnogo dežel in se spustili na samotni otok sredi daljnega morja.

Po deželi se je naglo raznesla vest, da je cesar pobegnil s čarovnicami. Tedaj si je narod iz svoje srede izbral hrabrega in pametnega voditelja, ki je premagal ljudžerce. Ta modri vojskovodja je očistil zemljo kobilic in druge golazni, ki se je bila razmnožila za vladanja prejšnjega cesarja. Nato pa je sklical ves narod. Tri dni in tri noči so se posvetovali, kako bi uredili svojo zemljo. Postavili so nove zakone in s temi zakoni so odstranili cesarja, ki je zapustil deželo in ljudstvo. Cesarstvo pa so proglasili za bratstvo. S skupnim delom so znova zgradili opustošeno zemljo. Kmalu je spet zacvetelo med njimi blagostanje in sreča. Da bi se pa nikoli več ne ponovila žalostna preteklost, je odredil modri vojskovodja, naj se okrog vse dežele sežida visok zid. V tem zidu so bila samo ozka vrata za potnike, trgovce, romarje in druge, ki bi morda hoteli priti v njegovo deželo. Da pa ne bi tujci zanesli v zemljo kuge ali kakšne druge bolezni, so odredili sledeče: vsak tujec, ki hoče v deželo, se mora prej tri dni in tri noči postiti in se v tem času kopati v Čistem jezeru, ki leži ob zidu, kraj ozkih vrat.

Na samotnem otoku je živel cesar s čarovnicami že dolgih 7 let. Potem pa je poslal najmlajšo izmed dvanajstih čarovnic, da bi poiskala njegovo cesarstvo in poizvedela, ali še traja vojna. Kmalu se je najmlajša vrnila, a je ce-

sarstvo zaman iskala. Potem je cesar poslal najstarejšo čarovnico, ki je preletela ves svet in ni mogla najti, kar je iskala. In tako je šlo po svetu še ostalih deset čarovnic, a šele zadnja je po bregovih prepoznala cesarjevo deželo. Preletela jo je nekajkrat in prisluhnila, kaj ljudje govore, nato pa se je vrnila na samotni otok in rekla cesarju: „Hudo je, hudo, moj cesar! Tvoja dežela je sedaj lepa in bogata, da je ne bi spoznal. In ljudje so postali drugačni, svobodnejši. Najhujše pa je, da nočejo več slišati o tebi.“

„Kako je to mogoče,“ se razjezi cesar, „saj sem vendar njihov gospodar.“

Pametne misli

- Sposoben človek vse dela dobro.
- Mladost mine, kot cvetje zrine.
- Denar poide, pamet pride.
- Kdor lagati ne zna, naj se med lovce ne poda.
- Velike ribe žro male.
- Naravo ne obvladamo s tem, da se ji pokorimo.
- Ljudje radi iščemo trn tudi v tistem očesu, kjer ga ni.
- Prijatelj je ta, ki sam začuti, kdaj nam je potreben.
- Kdor ne posluša, naj izkuša.
- Vzgojeni lahko vzgaja.
- Sramotno je hote ostati neveden.
- Že staro je pravilo, da delo zahteva plačilo.
- Blagor doma, kdor ga ima.
- Po navadi hvalimo zato, da bi nas hvalili.
- Krasen je glas molka.
- Največ ve ta, kdor sebe pozna.
- Glej, da ti ne bo glava večja od klobuka.
- Pametni se pri ognju ogreje, nespametni opeče.
- Kdor trdi, mora dokazati.

„Tu ne pomaga hudovanje, pravi čarovnica, „tvoja dežela je obdana z visokim zidom in v njo moreš priti samo skozi ozka vrata v tem zidu. Pri vratih pa stoji stražar, ki te ne bo spustil naprej, ako te bo spoznal, zato poslušaj moj svet. Sleci cesarsko obleko in se preobleci v siromašnega potnika, le svoje cesarske

škornje obdrži na nogah. Okopaj se v Čistem jezeru, in ko te bo straža spustila skozi vrata, pohiti v svoj dvorec, stopi s škornjem na kamen pri vodnjaku in spet boš gospodar v deželi.“

Cesar je poslušal nasvet in krenil na pot. Prišel je do zidu. Postil se je tri dni in tri noči in se je kopal v Čistem jezeru. Četrli dan pa je stopil k straži in zaprosil: „Pustite siromaka, potnika...“

„Saj bi te pustili,“ mu je odgovoril stražar, „ampak od tebe zaudarja hud smrad. Po zakonu tak ne moreš v našo deželo.“

In cesar se je vrnil, ne da bi kaj opravil. Pa so mu svetovale čarovnice: „Vzemi osla, naloži mu vrečo z zlatom in pojdi na pot. Ko prideš do jezera, kopaj se sedem dni in če bo stražar še čutil tvoj čudni duh, odveži vrečo z zlatom in podkupi stražo.“

Cesar je ubogal čarovnice. Zajahal je osla in privezal zadaj še vrečo zlata. Ko je prišel do Čistega jezera, je skočil vanj. Sedem dni se je kopal in postil, osmi dan pa je prišel do straže in dejal: „Pusti tujca — trgovca v vašo deželo...“

„Pustili te bomo le bliže pridi, da te bomo videli.“ Ko pa se je cesar približal, si je stražnik od silnega smrdu kar nos zatilnil.

„Prav gotovo trguješ z mrhovino, ker tako smrdiš,“ pravi stražar. Cesar pa mu odvrne: V moji vreči ni mrhovine. V njej je nekaj, kar je boljše od najzlahnejših dišav. Pusti me v deželo in bogato te bom nagradil.“

Ko to pravi, postavi cesar vrečo z osla, jo odveže, toda glej: namesto zlata je v vreči sama ilovica. Cesar se začudi na vsa usta, odveče osla zopet k Čistemu jezeru in še enkrat pogleda v vrečo. In glej, spet je bilo v njej zlato. Cesar spet radostno prihitel k vratom, toda komaj stopi na prag, se zlato spremeni v ilovico. Straža mu pravi: „Čuden človek si. Podoben si tujcu, ki je bil pred kratkim tukaj. Prav tako zaudarja od tebe. Izgini od tu!“

Vrnil se je cesar na samotni otok in tam so ga pričakale čarovnice. Ko jim je povedal, kako se mu je zgodilo, so se zbrale na posvet. Dvanajst dni so se posvetovale, potem pa so prišle k cesarju in mu rekle: „Sezuj škorenj in napiši pismo. Pismo in škorenj pošlji kakšnemu staremu znanцу v svojem cesarstvu. Me bomo pismo začarale in vsak, kdor ga bo bral, bo v naši oblasti. Po našem povelju bo odnesel tvoj škorenj v dvorec in čim ga bo postavil na kamen pri vodnjaku, se bo zrušilo vse, kar je zgradil novi vladar. Vse bo po starem in ti boš spet edini gospodar v svoji deželi.“

Cesar je malo premislil, potem pa je sezul škorenj in napisal pismo. Oboje je poslal v deželo, kjer je vladal nekoč.

Vse to pa je videla in slišala majhna lastovka, ki je prav tedaj letela preko samotnega otoka. Zbala se je za življenje modrega vladarja, zato je odletela k njemu in mu vse povedala. Vojskovodja je odredil, da poiščejo cesarjevo pismo in škorenj. To naj se razglaši vsem ljudstvu. Ko so ljudje izvedeli, da se cesar in njegove čarovnice še vedno poizkušajo vrniti v deželo, so se razjezili bolj kot kdaj prej. Na tisoče ljudi je pustilo svoje opravke in šlo iskat pismo. Na glavni cesti je naraščala procesija ljudi, ki so nosili vile in kose in razjarjeno klicali:

„Nočemo cesarja, dol s cesarjem. Nočemo čarovnic. Dol z ubežniki.“

Sploh pa so zvedeli, da je prismo prišlo do straže na meji pri ozkih vratih. Hitro so šli tja in, ko so zagledali stražo, so zavpili: „Kje je pismo, kje je cesarjev škorenj?“

Zlezla je razposajena miška v skrinjo in izglodala v babičin novi kožuh veliko luknjo. Zaskrbelo je babico, zbala se je zime, pa kaj je hotela, zato je samo rekla:

„Eh, kaj bi! Dobra volja je najbolja.“

Od tedaj naprej se je začela miška smejati, tako smejati, da ni nič mogla od smeha.

Vidi petelin, kako se miška v smehu valja po tleh, odpre kljun in jo pogoltne.

Zdaj se začne smejati petelin. Tako se je smejal, da ni nič mogel od smeha.

Vidi lisica, kako se petelin valja v smehu po tleh, zgrabi ga, odnese v gozd in ga raztrga.

Zdaj se začne smejati lisica. Tako se je smejala, sirota, da ni nič mogla od smeha.

Vidi volk, kako se lisica v smehu valja po tleh, zgrabi jo in jo požre.

Zdaj se začne smejati volk. Tako se je smejal, da ni nič mogel od smeha.

Vidi medved, kako se volk v smehu valja po tleh, zgrabi ga in ga požre.

Zdaj se začne smejati medved. Tako se je smejal, da ni nič mogel od smeha.

Vidi ded, kako se medved v smehu valja po tleh, pa zgrabi gorjačo, pobije medveda in napravi babici nov kožuh za zimo.

Stražar se jim je nasmejal in rekel: „Ni ju več!“ Ko pa so ga ljudje začudeno gledali, jih je vprašal: „Bratje, ali smo cesarstvo?“

„Nismo, nismo, mi smo bratstvo!“ so kričali ljudje. In stražar jih je vprašal naprej: „Ali smo mi bratje, cesarjevi podaniki?“

„Nismo, nismo mi smo svobodni ljudje. Nikoli več se ne bomo vrtili v suženjstvu. Dol z ubežniki čarovnicami, dol s cesarjem!“

Tedaj jim je stražar povedal, kako je bilo s pismom in škornjem. On je dobil cesarjev škorenj in njegovo pismo. Na ovitku je bilo napisano „Zvestemu podniku mojega cesarstva.“ Stražar se je začudil in dejal: „Jaz nisem cesarjev podanik in tu ni cesarstvo. Tega pisma ne bom odprl!“ Dal je pismo drugemu stražarju in ta je dejal: „Tudi jaz nisem cesarjev podanik. Ne sprejem tega pisma!“ Tako je pismo obšlo vse stražarje in se naposled vrnilo k prvemu. Ta pa se je razjezil in vrgel pismo in cesarjev škorenj v Čisto jezero. Komaj je voda požrla škorenj in pismo, so se skalile jezerske globine in dvignil se je strašen vihar. Tri dni in tri noči so butali besni valovi ob breg, potem pa se je jezero umirilo in je bilo zopet čisto kakor prej. Straža je obšla jezersko obalo, pa nikjer ni bilo sledu o cesarjevem pismu in škornju.

Ko je ljudstvo to izvedelo, se je pomirilo in odšlo na svoje domove. Modri vojskovodja pa je bogato nagradil stražarja in razglasil vsemu ljudstvu: „Varuj se ljudstvo prevar in čuvaj edinstvo. Dobro si zapomni: volk menja dlako, nikoli pa narave!“

Jože Horvat

Mavrica

Sonce sije, dež rosi, mavrica se zablješči; lok nad poljem, svetel trak, zgoraj pa je črn oblak. Steber mavrice stoji blizu hoste, daleč ni. Lepa, rosna mavrica, še otrok bi prišel tja! Stric je rekel: „Tja bi rad? Pojdi! V dlan ti pade zlat. Če boš kapo spod držal, zlati dež bo deževal.“

Stric je prav prijazen bil, a nasmeje se v brkih skril. Jožek stricu ni verjel, v polje pa je vendar šel. Rosne čevljičke že ima — mavrica se mu smehlja. Jožek se poti, bit, mavrice pa ne ulovi. Končno postoji, zdaj ve — nihče ujet ni mavrice. — Svetli lok se nam smehlja, a njeti se ne da.

Sonce je bilo že visoko in neusmiljeno je gredo. Prijetne, osvežujoče sape skoroda ni bilo. Potoček pa je živahno žuborel in se kodral, da je bilo veselje. Vesele so bile tudi žabe, ki so živele v njem. Regljale so in kvakale, se uglasile v zbor, kdaj pa kdaj je pritegnil še urh s svojim globokim krk-urh.

Vsako veselje pa je kdaj pa kdaj lahko tudi skaljeno. Tako tudi žabam v potočku ni bilo prizanešeno. Vznemirjala jih je pisana žaba raca, ki se je prigugala kakšen dan zjutraj, kakšen dan opoldne, prav, ko so si žabe v potočku zazelele opoldanskega počitka, po obilnem lovu na mušice in vodne drsalce, ki so se podili sem ter tja po vodni gladini. Kot bi ne dobila dovolj hrane na domačem dvorišču, tja! Si je pač zazelela vsakih nekaj dni za približek še kakšno žabo.

Za njeno žabjo nepoštenost so žabe dobro vedele in zato so ji tudi rekle: žaba raca. Raca je že bila, žaba pa ne, čeprav so ji presneto teknile. Pazile so nanjo in če so le mogle, so pravočasno poskakale v vodo in se poskrile med korenine in

pod vejevje jelševja, ki se je zadiral v vodo. Najraje je prihajala okoli poldneva, ko so se žabe malce polenile zavoljo sončne pripeke in je mlaka na dvorišču po nekaj dneh presušila.

Žaba raca

Tako se je tudi tistega dne, okrog poldneva, racaje odpravila z dvorišča, se prigugala prek ceste, zdrknila v plitek obcestni jarek in se s težavo poskušala priguhati navkreber v visoko travo, ki se je prašna in osivela majala v vetriču. Malce nejevoljna se je oglašala in tako oznajala svoj prihod. Tisto popoldne pa so bile žabe na preži. Sklenile so, do bodo tokrat že pokazale žabi raci loviti med njihovim rodod. Ostale so na obrežju potočka, ena tu dru-

ga tam, kakšna pa je čepela na kamnu, ki je molel iz vode. Ta trenutek so si izbrale zato, ker se je tega opoldneva sončil na obrežju med visoko travo sivkasti muc, ki je živel z žabami v prav prijaznem sožitju

predrznost, se je čudila raca. In ko je stegnila vrat, da si ulovi najbližjo, je žaba poskočila v vodo. Tako le je žaba raca begala sem ter tja, vendar so ji vse žabe uhajale v vodo. „Takšne smole pa še ne“, si je dejala žaba raca. Zdrsnila je v vodo, pa so žabe bliskovito poskakovale zdaj sem zdaj tja, jo preskakovale in se v hipu poskrile.

Nejevoljna in naščepirjena se je žaba raca po brezupnem lovu izkobacala iz vode in z vso ihto odhitela proti cesti. Smola, ni opazila dremajočega muca in stopila je nanj. Ojoj! Muc je preplašen in jezen hkrati poskočil kot blisk, zapihal in ošvrknil s šapico žabo raco, da je perje, pisano perje, kar odrlelo. Žaba raca pa je v svoji hudi stiski tekla, kolikor so jo le nesle kratke noge, proti domu, proti izsušeni mlaki na domačem dvorišču.

Sklenila je, da je žabe nekaj časa ne bodo več videle, nje, žabe race. Preveč je prestala strahu. Zabe pa so se oglasile ter kvakale in regljale v vroč sončni dan.

Vlado Firm

Versuch einer komparativen Studie über die Fragen Südtirol und Südkärnten

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Was in Südtirol (und im Raum Triest/Istrien) unter einem faschistischen Regime mit einem klar definierten, allumfassenden Entnationalisierungsprogramm geschah, vollzog sich in Südkärnten in einem scheinendemokratischen Klima, in dem freilich die präfaschistischen Kräfte des „Heimatsbundes“ als „Nebenregierung“ die Slowenenpolitik weitgehend bestimmten. Ein paar Angaben dazu: die Beraubung der Minderheit des Großteils ihrer Intelligenz durch Austreibung und Versetzung von Priestern und Lehrern; die Besetzung der Lehrstellen an den utraquistischen Schulen mit Deutschnationalen; die gezielte Spaltung der Minderheit durch Einführung der diskriminierenden Windischen-Variante, die nicht nur nationale, sondern auch gesellschaftliche Auswirkungen hatte; die Behinderung der slowenischen Presse — die Zeitungen mußten in Wien gedruckt werden, weil keine Kärntner Druckerei sie drucken wollte (die faschistisch zensurierten katholischen Südtiroler Zeitungen erschienen in Bozen und Brixen, oder richtiger — in Bolzano und Bressanone); die Behinderung des slowenischen Lehrer-Nachwuchses; die Schließung slowenischer Privatschulen; die allmähliche Aushöhlung und Einengung des slowenischen Schulwesens; die massive Konkurrenzierung der slowenischen Genossenschaften und Sparkassen; die Einpflanzung deutscher Privatschulen durch den Schulverein Südmärk ins slowenische Siedlungsgebiet; der Ankauf slowenischen Grundbesitzes durch Deutsche oder Reichsdeutsche, damit „der Heimatboden in heimattreuen Händen bleibt“; die gesellschaftliche und wirtschaftliche Förderung der „deutschfreundlichen“ Slowenen als Mittler zwischen deutscher Oberschicht und slowenischem Bauerntum; „deutschfreundliche“ slowenische Aufsteiger waren somit Vehikel der Entnationalisierung und zugleich Schützer und Mehrer des deutschen Besitzstandes,

des nationalen wie des ökonomischen Besitzstandes, der für die historischen Völker der Habsburger Monarchie stets ein und dasselbe bedeutet hatte. Aber immerhin hatten die Slowenen einen Teil ihrer kulturellen, schulischen und ökonomischen Strukturen gerettet; sie hatten zwei Abgeordnete im Landtag; das austrofaschistische System brachte — wenngleich in Kärnten weniger minderheitenfreundlich als im Burgenland — einige Erleichterung, so die Ernennung etlicher Nationalslowenen zu Bürgermeister und Amtswaltern.⁹

Der eigentliche Faschismus brach über die Kärntner Slowenen erst mit

dem Anschluß Österreichs an Hitlers Deutschland 1938 und, in voller Wucht, 1941 mit der Aggression gegen Jugoslawien herein. Der „Heimatsbund“, der das sogenannte „Abstimmungsgebiet“ schon bis dahin als sein Lehen betrachtet hatte, wurde nun zum Exekutionsorgan des „Reichskommissars für die Festigung des deutschen Volkstums“ Himmler. Nur kurz zu den Entnationalisierungsmaßnahmen des nationalsozialistischen Regimes in Südkärnten: rein deutsche Schulen; Entfernung nationalbewußter Slowenen aus den Gemeindevertretungen; Verbot des slowenischen Kulturlebens; Ausweisung slo-

wenischer Intellektueller aus Kärnten, — soweit waren auch die Faschisten in Südtirol gegangen, auch daß slowenische Intellektuelle, darunter besonders viele Pfarrer, in Gestapohaft kamen, könnte im faschistischen Südtirol noch Parallelen finden. Was in Südkärnten weiter folgte, hat Südtirol nie erlebt: Verbot slowenischer Ärzte, in slowenischen Gemeinden Praxen zu unterhalten; Verbot der slowenischen Predigt und des slowenischen Gebets; und allgegenwärtig die Aufforderung an die „Windischen“, deutsch zu reden.

Die Nazis führten 1939 eine Volkszählung durch, die — so Weiter¹⁰ — die höchste Zahl von Sprachslowenen seit 1910, nämlich beinahe 43.200 — ergab. Weiter meint, dieses so gute Ergebnis sei dadurch zustande gekommen, „daß... Wahrheitspflicht bestand und für falsche Angaben hohe Strafen angedroht waren“.¹¹ Ich wür-

de es anders formulieren: das Bajonett im Rücken trägt zuweilen zur Stärkung des Nationalbewußtseins bei. Immerhin ist eines beachtlich: gegenüber der austrofaschistischen Volkszählung von 1934 hatten die Slowenen um 17.000 Seelen zugenommen, und dies in einer Zeit, da es weniger denn je als Empfehlung galt, als Slowene zu gelten.

In dieser Zeit kam es auch zu einer schicksalhaften „Begegnung“ zwischen deutschen und ladinischen Südtirolern einerseits und den Slowenen Südkärntens andererseits — allerdings unter verkehrten Vorzeichen. 1939 wurde zwischen Rom und Berlin das Optionsabkommen vereinbart, in welches auch die deutschsprachigen Kanaltaler einbezogen wurden. Die höchste Instanz für die Durchführung der Option war Himmler. Zwischen 82 und 86 Prozent der deutschen und ladinischen Südtiroler entschlossen sich zur Option für Deutschland und damit zum Verlassen der Heimat. Bei den ladinischen Optanten muß dieser Entschluß zweifach überraschen, er bedeutete ja nicht nur den Verzicht auf die Heimat, sondern auch die Hinnahme der Assimilierung im neuen Siedlungsgebiet. Der südkärntnerische und allgemein slowenische Raum spielt hier insofern eine Rolle, als er für Deutsche aus der Gottschee und dem Kanaltal sowie für einen Teil der Südtiroler als potentieller Ansiedlungsraum in Aussicht genommen war; es bestand sogar ein Plan, die ladinische Grödnertalgemeinschaft im Gebiet Eisenkappel/Zell Pfarre, wo 290 Bauernhöfe „ausschließlich in volksfremden Händen sind“, anzusiedeln und diese Gemeinden derart für den Fremdenverkehr zu erschließen¹²; nach Stuhlpfarrer/Haas ist dieser aus dem September 1940 stammende Plan der früheste bisher bekannte Hinweis auf die geplante geschlossene Aussiedlung der Slowenen. (Dajle v prihodnji številki)

Option 1939: Auch die Südtiroler wurden von Hitler „heim ins Reich“ gerufen

- 9 Dazu Haas/Stuhlpfarrer, Österreich und seine Slowenen, Wien 1977, S. 39 ff. — Theodor Veiter, Das Recht der Volksgruppen und Sprachminderheiten in Österreich, Wien 1970, S. 301 ff.
10 Veiter, a.a.o. S. 344.
11 Veiter, a.a.o. S. 344 ff.
12 Haas/Stuhlpfarrer, a.a.o. S. 84.

RADIO — TELEVISION

AVSTRIJA 1

PETEK, 27. 5. 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Temnordeči pečat — 12.10 Matere — 13.00 Uredništvo — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Hiša krokodilov — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Derrick — 21.15 Modna revija — 21.20 Made in Austria — 22.20 Nočni studio — 23.20 Poročila.

SOBOTA, 28. 5. 9.00 Poročila — 9.05 Angličščina — 9.35 Francoščina — 10.00 Ruščina — 10.30 10 komadov za pihalni kvintet — 11.00 Igramo na flavti — 11.30 Slike iz Avstrije — 11.55 Nočni studio — 13.00 Uredništvo — 16.30 Konji — pasme in reja — 17.00 Jolly box — 17.30 Grede na Atlantiko — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto — 18.30 Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Stavimo, da... — 22.05 Šport — 22.25 Smeh z Bob-om — 23.10 Poročila.

NEDELJA, 29. 5. 11.00 Ura tiska — 12.00 Vizualna vzgoja — 15.00 Pot v Bali — 16.30 Očetje kiamote — 16.45 Listamo v slikanici — 17.05 Risanka — 17.15 Mojster Eder in njegov Pumuckl — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Bal kadetov — 21.00 Budov nauk — 21.05 Vas ob meji — 22.35 Šport — 22.55 Poročila.

PONEDELJEK, 30. 5. 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 TV kuhinja — 10.00 Šolska TV — 10.30 K. i. c. Feldmarschal — 11.55 Baročni gradbeni mojster iz Predarlke — 12.15 Heinrich Harrer poročila — 13.00 Uredništvo — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Spoznavajmo nevarnosti — 17.30 Opremojmo nesreče — 17.30 Otroška komedija — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Fauna Canadensis — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.00 „Ste vedeli, da...“ — 21.05 Profesionalci — 21.50 Šport — 22.20 Poročila.

TOREK, 31. 5. 17.45 Šolska TV — 18.00 Orientacija — 18.30 Laurentovi — 19.30 Čas v sliki — 20.15 David Copperfieldova magija — 21.05 Dallas — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2 in poročila.

SREDA, 1. 6. 9.00 Poročila — 9.05 Tudi potatili se je treba — 9.35 Francoščina — 10.05 Šolska TV — 10.35 A la carte — 11.20 papaj, mornar brez strahu in plemstva —

11.25 Argumenti — 13.00 Uredništvo — 17.00 Presenečenje — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Ah, ti ljubi oči — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Eksodus — 23.35 Poročila.

ČETRTEK, 2. 6. 10.00 Nerodnej s šestim čutom — 11.35 Izrael v Egiptu — 15.00 Gospodar treh svetov — 16.45 Robinson Crusoe — 17.10 Ukradena puška — 17.45 Trinajst lip — 18.30 Pridi v morje — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Vas ob meji — 22.10 Trije štajerski umetniki — 22.25 Harlem v ritmu drugega desetletja tega stoletja — 23.40 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 27. 5. 17.30 Vizualna vzgoja — 18.00 Galerija — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Zdravniški svetovalec — 21.15 Modna revija — 21.20 Politika v petek — Deset pred deseto — 22.20 Zadnje povelje — 23.55 Poročila.

SOBOTA, 28. 5. 15.00 Tako postane mesto — 15.45 športno popoldne — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Primer za ljudskega odvetnika — 20.15 Če bogovi ljubijo: Romy — 21.15 Dunajski slavnostni dnevi 1983 — 22.10 Costa iz Korintih — 23.45 Sto mojstrov — 23.55 Poročila.

NEDELJA, 29. 5. 15.00 Športno popoldne — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Če bogovi ljubijo: Romy — 21.45 Dinastija — Denverski klan — 22.35 Mala nočna glasba — 23.35 Sto mojstrov — 23.45 Poročila.

PONEDELJEK, 30. 5. 18.00 Znanje danes — 18.30 Spencerjevi piloti — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Korenine — 21.00 „Ali veste, da...“ — 21.05 Siling — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Nashville lady — 0.20 Poročila.

TOREK, 31. 5. 17.45 Šolska TV — 18.00 Orientacija — 18.30 Laurentovi — 19.30 Čas v sliki — 20.15 David Copperfieldova magija — 21.05 Dallas — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2 in poročila.

SREDA, 1. 6. 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Laurentovi — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Cafe Central — 21.45 Poročila — 21.50 Nashville — 0.25 Poročila.

ČETRTEK, 2. 6. 15.30 Športno popoldne — 16.50 Anekdote po notah — 17.50 Nobenega usmiljenja z lisico — 19.30 Čas v sliki — 19.50 „Učite se od Turkov!“ — 20.15 Glas-

beni skedenj — 21.45 šport — 22.15 Pri meni si na pravem mestu — 23.35 Sto mojstrov — 23.45 Poročila.

ORF — KOROŠKI RADIO SLOVENSKE ODDAJE

PETEK, 27. 5. 14.10 Koroški obzornik — Iz kulturnega življenja.

SOBOTA, 28. 5. 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 29. 5. 7.05 Duhovna misel — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 30. 5. 14.10 Koroški obzornik — Koroški zbori pojo — 16.00 R. Vespernik: Nekaj aspektov slovenskega glagala — slov. šolska oddaja za šolarje od 4.—8. šolske stopnje.

TOREK, 31. 5. 9.30 Za našo vas — 14.10 Koroški obzornik — Popevke — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 1. 6. 14.10 Koroški obzornik — Minute z... — Naša beseda: Lev Detela — „Kača“ — 21.00 „Koroška v pesmi, besedi in sliki“ (posnetki akademije slov. gimnazije 1983).

ČETRTEK, 2. 6. 7.05 Praznična oddaja.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 27. 5. 8.55 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.30 Festival pesniških orkestror JRT Radenci — 18.00 Tarzan — 18.25 Obzornik — 18.40 Po vloženem delu — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Rockfordovi dosjeji — 20.55 Zrcalo tedna — 21.15 Merrillov bojovniki — 22.50 Poročila.

SOBOTA, 28. 5. 8.00 Poročila — 8.05 Zbis — 8.20 Ciciban — 8.40 Tarzan — 9.05 Učitelj — 9.35 Zvoki godal — 10.20 Živali v gibanju — 10.45 Tretje obdobje — 11.15 Dolgo iskanje — 12.05 Ljudje in zemlja — 13.05 Poročila — 13.55 Poročila — 14.00 Nogomet — 18.30 Galaktika — 19.15 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Ljubzenska zgodba — 21.50 Propagandna oddaja — 21.55 Večer z Matejo Kožnik in njenimi prijatelji — 21.45 Poročila.

NEDELJA, 29. 5. 9.50 Poročila — 9.55 Živ žav — 10.40 Bolnišnica na koncu mesta — 11.40 625, oddaja za stik z gledalci — 12.00 Kmetijska oddaja — 14.00 Priljubimo tišini — 14.30 Košarka: Jugoslavija - Grčija — 16.00 Čim večja družba, tem bolj

veselo — 17.40 športna poročila — 17.55 Modrostni zob — 18.55 Ne prezrite — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Daljino nebo — 21.00 Izvirni prebujanje Istre — 21.30 Reportaža z nogometne tekme Dinamo - Hajduk — 22.00 športni pregled — 22.30 Poročila.

PONEDELJEK, 30. 5. 10.35 TV v šoli — 16.15 Poročila — 16.20 Učitelj — 16.50 Turizem — možnost in priljubljenost — 17.25 Obzornik — 17.45 Risanka — 17.58 TV in radio nocoj — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Krležev portret Tita — 21.05 Mednarodna obzorja — 22.00 V znamenju.

TOREK, 31. 5. 10.35 TV v šoli — 17.35 Poročila — 17.40 Sedem stopnic do glasbe — 17.55 Mešani zbor „Štefan Kovač“ iz Murske Sobote — 18.25 Gorenjski obzornik — 18.40 Veliki otok — 18.50 Knjiga — 19.05 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Vzhodno od raja — 20.50 Aktualno — 21.50 Miniature — 22.05 V znamenju.

SREDA, 1. 6. 10.35 TV v šoli — 17.35 Poročila — 17.40 Ciciban, dober dan — 17.55 Naši predstavniki — 18.25 Pomurski obzornik — 18.40 Mozaik kratkega filma — 19.05 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 35 mm Filmska delavnica — 22.00 V znamenju.

ČETRTEK, 2. 6. 10.35 TV v šoli — 17.50 Poročila — 17.55 Živali v gibanju — 18.25 Ljubljanski obzornik — 18.40 Na sedmi stazi — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Tednik — 21.05 Francoski šanson s Catherine Sauvage — 21.30 Dolgo iskanje — 22.20 V znamenju.

RADIO LJUBLJANA

PETEK, 27. 5. 4.30 Poročila — 5.30 Jutranja kronika — obvestila, promet — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 8.35 Glasbene pravilnice — 11.35 S pesmijo po Jugoslaviji — 13.50 Človek in zdravje — 15.15 Voščila — 16.00 Dogodki in odmevi — 19.00 Radijski dnevnik — 19.35 Lahko noč, otroci — 20.00 Uganite, pa vam zaigramo — 21.05 Oddaja o morju in pomorščakih — glasba — 0.05—4.30 Nočni program — glasba — vmes poročila.

SOBOTA, 28. 5. 4.30 Poročila — 5.15 Mikrofona na vasi — 6.20 Rekreacija — 6.50 Dobro jutro, otroci — 9.05 Matinejski koncert — 11.05 Pogovor s poslušalci — 12.40 Voščila — 13.30 Voščila — 14.05 Glasbena panorama — 15.15 Vrtljak — 16.00 Dogodki in odmevi — 17.00 Studio ob 17.00 — Zunanje-politični magazin — 18.00 Škatlica z godbo — 18.30 Mladi mladim — 19.00 Radijski dnevnik — 19.35 Mladi mostovi — 19.55 Domovina je ena — 20.00 Sobotni zabavni ve-

čer — 21.00 Za Slovence po svetu — 0.05—5.00 Nočni program — glasba — poročila.

NEDELJA, 29. 5. 5.00 Poročila — 6.15 Danes je nedelja — Rekreacija — 8.07 Veseli tobogan — 9.05 Še pomnite, tovariši! — 10.05 Nedeljska matineja — 11.00 Voščila — 13.20 Za naše kmetovalce — 14.20 Humoreska tega tedna — 15.30 Nedeljska matineja — 15.55 Pojo amaterski zbori — 17.50 Zabavna radijska igra — 19.00 Radijski dnevnik — 19.30 Obvestila in zabavna glasba — 19.35 Lahko noč, otroci — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.00 Poročila — Iz naših sporedov — 23.15 Disko, disko — 0.05—4.30 Nočni program — glasba — vmes poročila.

PONEDELJEK, 30. 5. 4.30 Poročila — 5.30 Jutranja kronika — obvestila, promet — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Aktualni problemi marksizma — 9.05 Z glasbo v dober dan — 9.35 Napotki za naše goste iz tujine — 12.00 Poročila — Na današnji dan 15.15 Voščila — 16.00 Dogodki in odmevi — 18.00 Na ljudsko temo — 19.35 Lahko noč, otroci — 20.00 Priljubimo, izberite... — 21.05 Glasba velikanov — 22.30 Novosti iz našega glasbenega arhiva — 24.00 Poročila — 0.05—4.30 Nočni program.

TOREK, 31. 5. 4.30 Poročila — 6.45 Prometne informacije — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 8.35 Iz glasbenih šol — 9.35 Napotki za naše goste iz tujine — 11.35 Naše pesmi in plesi — 12.30 Kmetijski nasveti — 14.05 V korak z mladimi — 14.35 Čez tri gore, čez tri dale — 18.00 Sotočja — 19.00 Radijski dnevnik — 19.35 Lahko noč, otroci — 19.45 Z ansamblom Zeleni val — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 21.05 Od premiere do premiere — 0.05—4.30 Nočni program — glasba — vmes poročila.

SREDA, 1. 6. 4.30 Poročila — 5.20 Rekreacija — 5.30 Jutranja kronika, obvestila, promet — 6.30 Poročila — 6.45 Prometne informacije — 6.50 Dobro jutro, otroci — 7.45 Iz naših sporedov — 8.00 Poročila — 8.05 Pisan svet pravilic in zgodb — 9.05 Z glasbo v dober dan — 9.45 Napotki za naše goste iz tujine — 10.05 Rezervirano za... — 10.40 Lokalne radijske postaje se vključujejo — 11.00 Poročila — 11.05 Ali poznate? — 11.35 S pesmijo po Jugoslaviji — 12.00 Poročila — Na današnji dan — 12.10 Veliki zabavni orkestri — 12.30 Kmetijski nasveti.

ČETRTEK, 2. 6. 4.30 Poročila — 6.20 Rekreacija — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.35 Napotki za naše goste iz tujine — 12.30 Kmetijski nasveti — 14.00 Poročila — 16.00 Dogodki in odmevi — 19.00 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtek večer — 22.00 Našim rojakom po svetu — 0.05—4.30 Nočni program — glasba — vmes poročila.

OB OTVORITVI NOVO UREJENIH PROSTOROV IN SKLADIŠČA:

Škofiče: zadruga razširja ponudbo

Kmečko gospodarska zadruga v Škofičah je ena izmed tistih slovenskih gospodarskih podjetij, ki mu je uspelo ujeti tok sodobnega časa in se ponovno uveljaviti v domačem kraju. Prihodnje nedeljo bodo v Škofičah slavnostno otvorili novo urejene prostore in skladišče zadruga, ki se je skupaj z domačo posojilnico razvila v moderno trgovsko in denarno postojanko. Z razširitvijo ponudbe si slovenska zadruga utrjuje samostojno gospodarsko podlago in skuša še bolj zadovoljiti potrebe kmečke in podeželske okolice.

V začetku sedemdesetih let so v Škofičah uvedli dnevno poslovanje zadruga in posojilnice, kar je seveda utrdilo pomen teh dveh domačih ustanov. V zadnjih treh letih pa je zadruga razširila svojo ponudbo, da bi tako postala bolj privlačna za tradicionalne odjemalce med kmeti in si pridobila nove kupce. V teh zadnjih treh letih sta bila Joži Piček in Drago Pörtsch brez dvoma glavna motorja modernizacije posojilnice in razširitve ponudbe v zadrugi.

ZA VSAKEGA NEKAJ

Dokončna izgraditev skladišča in prodajnih prostorov je bila izvedena letos tako, da se kupci v zadnjih tednih že poslužujejo široke ponudbe. Ponudba obsega trenutno poleg kmetijskih potrebščin tudi gradbeni material, osnovna živila in pijače (v velikih količinah), goriva, vse potrebščine za hišo in vrt. Novost, ki jo bodo predstavili tudi v nedeljo ob slavnostni otvoritvi, so prav gotovo kmetijski stroji, ki jih ponuja zadruga po zelo ugodnih cenah (glej tudi objavo v zadnji številki Slovenskega vestnika).

Z razširjeno ponudbo so v zadnjem času znali pridobiti širši krog ljudi, ki sega preko občine Škofiče celo do Rožeka, na vzhodu preko Hodiš skoraj do Vetrinja in do Ribnice. Kot podatek samo to: v zadnjih letih je zadrugi uspelo trikrat-

no povečati svoj promet. S trenutno preureditvijo in razširitvijo pa pričakujejo, da se bo promet še enkrat povečal za 30 odstotkov.

Še eno posebnost ima ta škofiška zadruga, ki je edina v tem kraju, odkar so v sredini sedemdesetih let ukinili raiffeisnovko: zelo uspešno deluje približno en mesec na leto hidravlična stiskalnica, iz katere priteče ob najuspešnejših dnevih tudi do 15.000 litrov mošta na dan. Stiskalnica (p. d. „prešo“) so prenovili leta 1980 in izkazalo se je, da je z moderno stiskalnico zrasla tudi potreba po domačem moštu. To potrjuje naraščajoče število

ljudi, ki se poslužujejo te nove stiskalnice.

Ob razvijajoči se zadrugi se je razširjevalo tudi poslovanje posojilnice. Vedno bolj se je med turisti uveljavila kot dobra in moderna menjalnica.

Pomembno za razvoj zadruga in posojilnice v Škofičah je bilo seveda tudi preselitev iz starega poslopja, blizu cerkve, v biveše poslopje gostilne Schütz, ki stoji na zahodu Škofič, ob glavni cesti. Preselitev zadruga in posojilnice je bila izvedena leta 1976, ko je bil še predsednik Posojilnice in Zadruga Lovro Kramer, p. d. Janše, poslovodji pa sta bila tedaj Andrej Anderwald in Kori Pörtsch.

IZ ZGODOVINE:

Poglejmo še nekoliko nazaj v zgodovino: Zadruga je bila ustanovljena 26. 11. 1948, in je do leta 1971, ko se je začelo dnevno poslovanje, bila odprta dvakrat tedensko. Ves čas do preselitve je poslovala v hiši štev. 41, v kateri je bila tudi Posojilnica.

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1901 kot „Posojilnica za župnije: Škofiče, Loga vas, Otok in St. Ilj registrirvana zadruga z neomejeno zavezo.“ Vsa leta do šestdesetih let je uradovala kot nedeljska posojilnica, dokler se ni uveljavilo najprej 2-kratno poslovanje na teden, nato pa še dnevno poslovanje.

28. 6. 1942 je bila posojilnica likvidirana in združena z nemškim „Spar- und Darlehenskassenverein für die Ortsgemeinden Schiefeling und Umgebung.“ Likvidacija je bila preklicana šele s formalnim sklepom z 12. 4. 1949, ko je Posojilnica dobila spet vse svoje pravice in ko je bila škoda delno poravnana.

Posojilnica in Kmečko gospodarska zadruga Škofiče
vabita na

**SLAVNOSTNO OTVORITEV
NOVIH PROSTOROV IN
SKLADIŠČA**

v ned. 29. 5. 1983, ob 14. uri.
Spored: pozdravna pesem,
govorniki: zastopnik domače zadruga, župan občine Škofiče, zastopnik Zveze slovenskih zadrug v Celovcu, zaključna pesem, blagoslovitev.
Ogled prostorov.

Zadruga in posojilnica v Škofičah sta se razvili v sodobno trgovinsko in denarno postojanko. Predsednik zadruga je Rudi Maierhofer, p. d. Kranjc; podjetni Joži Piček, Karli Unek in Ignac Humnig pa so nastavljeni zadruga, ki ustrezajo vsakemu kupcu. Predsednik posojilnice je Herman Jäger; v modernizirani posojilnici pa posluje Stanko Pörtsch.

Zadruga ne prodaja samo umetna gnojila, orodje in krmo, temveč tudi barve, lake in razno blago za hišo in vrt.

V SOBOTO BO SVEČANA OTVORITEV PODJETJA ZA PROIZVODNJO POHIŠTVA IPH:

Žitara vas: 75 novih delovnih mest

Letos februarja je začela s poskusnim obratovanjem tovarna za proizvodnjo pohištva IPH v Žitari vasi. Trenutno je zaposlenih že 75 ljudi, od teh le 6 v upravi. 7 velikih tovarnjakov, polnimi z mizami, omarami in klopi, izdelanih v Žitari vasi, je že zapustilo Koroško v smeri Zvezne republike Nemčije in Švice. Skupno naj bi nova žitarska posadka letos ustvarila pohištva v vrednosti 30 do 40 milijonov šilingov. To je brez dvoma dogodek, ki ga v Žitari vasi in njeni okolici zelo pozdravljajo.

Kot so ob začetku tedna povedali predstavniki podjetja je bila zamisel ta, da je treba ustvariti moderno podjetje v področju, kjer je veliko delovne sile brez zaposlitve in kjer poleg tega raste dosti borovega lesa. Namen podjetja pa je prodajati svoje pohištvo predvsem v Avstriji, ki trenutno uvaža skoraj dvakrat toliko pohištva, kolikor ga izvaža.

MNOGO SE JIH JE POTEGOVALO ZA DELOVNO MESTO

Znano je, da šteje okraj Velikovec med tista avstrijska področja, kjer je največ brezposelnih, letos je delež brezposelnih dosegel astronomsko višino 17 odstotkov. Poleg tega pa se mora velik del zaposlenih dnevno voziti na oddaljena delovna mesta. Zato ni čuda, da je podjetje v najkrajšem času našlo 75 delavcev iz Žitare vasi in njene neposredne okolice. Le 2 sta iz inozemstva. Kot je povedal zastopnik podjetja župan Posod, si je nova tovarna znala v najkrajšem času pridobiti zaupanje prebivalstva in to kljub temu, da so nemškonacionalni krogi hujskali proti podjetju.

Kot so zatrjevali novinarjem podjetje v narodnostnem oziru ne bo delalo nobenih razlik, odločala bo kvalifikacija in pridnost. In nobenemu se ni treba bati zaradi upo-

rabe svojega materinega jezika. O tem pričajo tudi lepi dvojezični napisi v vsej notranjosti podjetja, in prav gotovo delavec tukaj ne more imeti občutka, da ga bo kdo zaradi jezika zapostavljal. To je prav gotovo razveseljivo dejstvo, ki bo — upajmo — dalo še vzgled drugim podjetjem.

Slovenski in nemški jezik sta v podjetju enakovredna.

MEŠANO PODJETJE Z MODERNO TEHNIKO

Podjetje IPH Žitara vas je komanditna družba, v kateri so udeleženi poleg celovškega podjetja Intrade še Slovenijales (Ljubljana), SK-Products (Clifton, New Jersey, ZDA) ter Alpes (Železniki). Trenutni kapital podjetja znaša 4 milijone šilingov in ga mislijo v naslednjih letih povečati na 20 milijonov šilingov. Zelo pomembno za uveljavitev proizvodnega podjetja IPH je dejstvo, da si preko jugoslovanskega velika Slovenijales pridobiva tehnično znanje in tudi vso opremo, ki je potrebna za moderno industrijsko proizvodnjo. Nekateri stroji delajo na komputerski podlagi in izvajajo pod kontrolo delavca zelo zahtevna dela. Lahko rečemo, da to moderno podjetje na Koroškem nima para.

Trenutno proizvajajo predvsem masivno pohištvo po naročilih ino-

zemskih naročnikov. V teku leta pa bodo predstavili tudi še samostojen širši program, s katerim se bodo obrnili predvsem na veletržice in posamezne trgovine. Lastna prodaja še ni predvidena. Odgovorni pri IPH se zavedajo, da velikanom proizvodnje pohištva ne morejo biti konkurenčni, zato se osredotočajo na dobro kvaliteto pri srednjih cenah.

Trenutno gre okoli 20 % proizvodnje v Avstrijo, delež v Avstriji prodanega pa se naj bi občutno zvišal. Zato bodo vsi zainteresirani imeli možnost ogledati si proizvode IPH na Celovškem lesnem sejmu, kmalu pa bodo njene proizvode prodajali tudi pri Rutarju v Dobri vasi. Skok na avstrijsko tržišče si pričakujejo na jesenskem specialnem sejmu pohištva v Salzburgu.

80 milijonov šilingov so investirali za gradnjo podjetja. Poleg 30 milijonov šilingov, ki jih je družba vložila sama, je IPH dobila 20 milijonov kredita iz fonda ERP, 30 milijonov pa preko bank. Za 25 milijonov šilingov kredita je obljubila dežela finančno podporo v višini

3 % obresti v prihodnjih petih letih. Računajo, da bo podjetje v roku 15 let odplačalo svoje dolge.

Še letos hočejo povečati število delavcev za nadaljnjih 20, na skupno 95 delavcev. Vsak delavec dobi začetka plačo v višini kolektivne pogodbe, odvisno od delovnega mesta in od njegove produktivnosti se mu v naslednjih mesecih poveša plača. Takšno politiko pri plačah narekujejo trenutni gospodarski položaj pravijo v podjetju in navajajo, da znašajo personalni stroški mesečno 1,5 milijona šilingov. Delovni kolektiv pa sestavljajo moški in ženske, v pretežni meri kvalificirani mizarji ali priučeni delavci iz drugih poklicev, pomožnih delavcev je le malo.

SLAVNOSTNA OTVORITEV IN DAN ODPRTIH VRAT

Vodstvo podjetja in obratni svet vabita jutri, v soboto 28. 5. s pričetkom ob 10. uri na svečano otvoritev IPH Žitara vas. Pred in po svečani otvoritvi (od 8. do 12. ure) bo za vsakogar možen ogled tovarne.

Kompjuterji usmerjajo številne stroje in naprave v podjetju IPH v Žitari vasi. Proizvodnja kvalitetnega pohištva zahteva od vsakega delavca vso pozornost.

Trenutno proizvajajo mize, omare, vitrine, skrinje in klopi. V bodoče bodo še razširili ponudbo. Za hitreje napredovanje računajo tudi s finančno podporo iz sredstev druge „državne pogodbe“ med deželo Koroško in zvezno vlado.